

KUNTOUTUS TUETUN ASUMISEN OHJAUS- TYÖSSÄ

Katri Pajuluoto

Opinnäytetyö
Toukokuu 2015

Kuntoutusohjauksen ja -suunnittelun koulutusohjelma
Sosiaali-, terveys- ja liikunta-ala

Tekijä(t) Pajuluoto, Katri	Julkaisun laji Opinnäytetyö	Päivämäärä 05.05.2015
	Sivumäärä 73	Julkaisun kieli Suomi
		Verkojulkaisulupa myönnetty (x)
Työn nimi KUNTOUTUS TUETUN ASUMISEN OHJAUSTYÖSSÄ		
Koulutusohjelma Kuntoutusohjauksen ja – suunnittelun koulutusohjelma		
Työn ohjaaja(t) Niinivirta, Mari		
Toimeksiantaja(t) Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry.		
Tiivistelmä <p>Tutkimuksen tarkoituksena oli haastatella selvittää Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n tuetun asumisen ohjaajien tekemän työn kuntoutuksellisuutta. Haastatteluilla selvitettiin mitä kuntoutus tarkoittaa asumisohjaajan työssä tuetun asumisen ohjauksessa ja mitä kuntoutuksen elementtejä heidän työstään löytyy. Lisäksi tutkimustuloksiin ja teoriaan pohjautuen tehtiin suositus siitä mitä kuntouttava asumisohjaus voisi olla Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n asumisohjaajien tuetun asumisen ohjaustyössä.</p> <p>Tutkimuksen teoreettisessa viitekehyksessä tarkasteltiin tuettua asumista, ohjausta ja kuntoutusta. Opinnäytetyö oli laadullinen tutkimus. Tiedonkeruun menetelmänä käytettiin teemahaastattelua. Tutkimusjoukon muodostivat viisi Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n asumisohjaajaa. Haastateltavat valittiin yhteistyössä toimeksiantajan kanssa siten, että haastateltavilla oli pitkä kokemuksellinen tieto tuetun asumisen työstä ja ohjaustyöstä nuorten parissa.</p> <p>Tuetun asumisen asumisohjaajan työssä kuntoutus tarkoitti asiakaslähtöisyyttä, yksilöllisyyttä, vuorovaikutusta, tavoitteellisuutta, prosessinomaisuutta ja toiminnallisuutta. Tuetun asumisen ohjaustyöstä löytyi kuntoutuksen elementteinä suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus, toiminnallisuus, intensiivisyys, kokonaisvaltaisuus, prosessimaisuus, pitkäjänteisyys sekä toiminnan seuranta ja tavoitteiden toteutumisen arviointi.</p> <p>Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:lle suositettiin, että kuntouttava asumisohjaus määritellään sosiaalisesti kuntoutukseksi. Lisäksi kuntouttavaan asumisohjaukseen oli hyvä määritellä myös mitä ohjaus tarkoittaa. Kuntouttavalle asumisohjaukselle suositettiin asetettavan konkreettisia tavoitteita, joita voi mitata ja jotka voi saavuttaa.</p>		
Avainsanat (asiasanat) Kuntoutus, ohjaus, tuettu asuminen		
Muut tiedot		

Author(s) Pajuluoto, Katri	Type of publication Bachelor's thesis	Date 05.05.2015
		Language of publication: Finnish
	Number of pages 73	Permission for web publication (x)
Title of publication REHABILITATION IN SUPPORTED HOUSING COUNSELLING		
Degree programme Rehabilitation Counselling and Planning		
Tutor(s) Niinivirta, Mari		
Assigned by Oulu Youth Housing Association		
Abstract <p>The purpose of the study was to conduct interviews in order to examine the rehabilitation element in the work done by the supported housing counsellors at the Oulu Youth Housing Association. The interviews focused on the role of rehabilitation in supported housing counselling and what elements of rehabilitation this work contained. In addition, based on the results of the study and the related theory, recommendations were given on what rehabilitative housing guidance could be in the Oulu Youth Housing Association's counselling work.</p> <p>The theoretical frame of reference reviewed supported housing, counselling and rehabilitation. The thesis was a qualitative study. The data collection method was a theme interview. The sample consisted of five housing counsellors from the Oulu Youth Housing Association. The interviewees, who were selected in collaboration with the assignor, had long experiential knowledge of supported housing work and counselling work with young people.</p> <p>In the housing counsellors' work rehabilitation meant client-orientation, individuality, interaction, goal-orientation, process and functionality. Counselling in supported housing was discovered to contain elements of rehabilitation, such as planning, goal-orientation, functionality, intensity, a holistic approach, process, perseverance and the monitoring of activities and assessment of the implementation of the goals.</p> <p>The Youth Housing Association received a recommendation that supported housing counselling should be defined as social rehabilitation. In addition, it was also seen good to define what counselling means. Moreover, rehabilitative housing counselling should have concrete goals that can be measured and achieved.</p>		
Keywords/tags (subjects) Rehabilitation, counselling, supported housing		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1	JOHDANTO.....	3
2	KUNTOUTUS	6
2.1	Kuntoutus ja sen tavoitteet	6
2.2	Kuntoutuksen prosessimaisuus ja kuntoutusprosessi.....	7
2.3	Kuntoutuksen osa-alueet	8
3	OHJAUS.....	12
3.1	Mitä ohjaus on?	12
3.2	Yksilö ohjauksessa	13
3.3	Ohjaus prosessina	14
4	TUETTU ASUMINEN.....	15
4.1	Asumisen tukeminen	15
4.2	Nuorisoasuntoliitto ja asumisen sisältöpalvelu tuettu asuminen	17
5	OULUNSEUDUN NUORISOASUNTOYHDISTYS RY.	19
5.1	Palveluntuottaja Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry.	19
5.2	Tuettu asuminen Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:llä.....	20
6	TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET	23
7	TUTKIMUKSEN TOTEUTUS.....	24
7.1	Laadullinen tutkimus	24
7.2	Teemahaastattelu.....	25
7.3	Tutkimuksen kohderyhmä ja tutkimuksen toteuttaminen	26
7.4	Analyysimenetelmänä teoriaohjaava sisällönanalyysi	29
8	TUTKIMUSTULOKSET	30
8.1	Tuettu asuminen Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:llä	30
8.1.1	Asumisohjaajan työ tuetussa asumisessa	31
8.1.2	Osallistujien vaikuttimet tuettuun asumiseen	32
8.2	Ohjaus Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n tuetussa asumisessa	34
8.2.1	Ohjaus asumisohjaajan työssä tuetussa asumisessa	35
8.3	Kuntoutus Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n tuetussa asumisessa	37
8.3.1	Kuntoutus asumisohjaajan ohjaustyössä tuetussa asumisessa	38
8.4	Tulevaisuus Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:llä asumisen tukemisessä	40

	2
8.4.1 Tuettu asuminen tulevaisuudessa	40
8.4.2 Asumisohjaajan työn ja tuetun asumisen kehittäminen	41
8.4.3 Kuntouttava asumisohjaus ja ohjaajan työrooli.....	43
9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	45
9.1 Tutkimuksen eettisyys	45
9.2 Tutkimuksen luotettavuus.....	46
10 JOHTOPÄÄTÖKSET	48
10.1 Kuntoutus tuetun asumisen ohjaustyössä.....	48
10.2 Kuntouttava asumisohjaus, uusi asumisen sisältöpalvelu.....	50
10.2.1 Kuntoutus ja ohjaus kuntouttavassa asumisohjauksessa	51
10.2.2 Kuntouttavan asumisohjauksen sisältö.....	53
10.2.3 Kuntouttavan asumisohjauksen prosessi.....	54
11 POHDINTA	58
LÄHTEET.....	66
LIITTEET	70
Liite 1. Saatekirje haastattelusta	70
Liite 2. Haastattelulupa	71
Liite 3. Teemahaastattelukysymykset	72
KUVIOT	
Kuvio 1. Tuettun asumisen kokonaisvaltaisuus nuoren itsenäistymisen tukemisessa	18
Kuvio 2. Opinnäytetyön prosessikuvaus	27

1 JOHDANTO

Koti on jokaiselle paikka mistä hyvinvointia voi ammentaa. Koti ja asuminen mahdollistavat ihmisen hyvinvointia ja hyvinvoinnin eri toimintoja. Entä jos asuminen omassa kodissa ei onnistu vajavaisten taitojen ja tietojen vuoksi tai oman heikon toimintakyvyn vuoksi? Monesti pelkkä asunnon saaminen ja oman kodin laittaminen ei enää riitä, vaan tarvitaan monenlaista asumisen tukea ja tukipalveluja elämänhallintaan. Asunnottomuuden ehkäisyssä ja nuoren itsenäisen asumisuran alkaessa on tärkeää huomioida mahdollisia ongelmia ja tuen tarpeita ennakkoon ja ajoissa. Monet nuoret pystyvät asumaan normaalissa vuokra-asunnossa, jos he saavat ohjausta asioiden hoidossa ja muissa arkipäivän tilanteissa. Tuettu asuminen on yksi asumisen tukipalvelu millä tuetaan nuoren itsenäistä asumista ja elämänhallintaa kokonaisvaltaisesti.

Tutkimuksen aiheeksi valikoitui selvittää tuetun asumisen ohjaustyön kuntoutuksellisuutta Oulunseudun Nuorisواسuntoyhdistys ry:llä (OsNa) haastatteleamalla viittä asumisohjaajaa. Tutkimuksen aihe valikoitui sattuman kautta. Kävin keskustelua OsNan toiminnanjohtajan kanssa. Hän kertoi heillä olevan kiinnostusta kehittää tuottamaansa ostopalvelu tuettua asumista. Keskustelussa selvisi, että heillä oli kiinnostusta selvittää tekevätkö asumisohjaajat tuetun asumisen ohjaustyössä kuntoutusta. Muutaman tapaamisen ja keskustelujen jälkeen päädyimme, että teen heille tutkimuksen missä selvitän mitä kuntoutus tarkoittaa OsNan asumisohjaajan tuetun asumisen ohjaustyössä, mitä kuntoutuksen elementtejä OsNan asumisohjaajan tuetun asumisen ohjaustyössä on käytössä sekä teen ehdotelman OsNan mahdollisesta uudesta palvelusta, kuntouttavasta asumisohjauksesta. Ehdotelma pohjautuu haastattelutuloksiin ja olemassa olevaan teoriaan.

OsNa toimii Oulunseudulla ja tuottaa nuorisواسuntoja ja asumisen sisältöpalveluja. Tuettu asuminen on yksi heidän tuottama ostopalvelu Oulun kaupungin hyvinvointipalveluille. Tuettu asuminen on tarkoitettu 17–25 (29) -vuotiaalle itsenäisen asumisen aloittamiseen tukea tarvitsevalle ja asumisessaan kriisiytyneelle nuorelle. Tuetun asumisen palveluun ohjautuu alaikäisiä maahanmuuttajanuoria, mielenterveys- ja päihdekuntoutujia, lastensuojelun asiakkaita, vaikeasta kotitilanteesta itsenäistyviä

nuoria ja vammaishuollon asiakkaita. Tuetun asumisen tavoitteena on tarjota asiakkaalle tarkoituksenmukainen asunto ja turvata hänen itsenäinen asuminen ohjaamalla häntä hyvään asumiseen hänen toimintakykynsä huomioiden. Tavoitteena on myös asiakkaan itsenäistymiskehityksen tukeminen, sosiaalinen eheytyminen huomioimalla asiakas kokonaisvaltaisesti, osallisuuden vahvistaminen, kokonaisvaltainen tuki sekä maahanmuuttaja-asiakkaan kohdalla kotouttamisen edistäminen. (OsNa ry:n palvelukuvauus.) Tämän tutkimuksen tavoitteena on tuoda näkyväksi OsNan työntekijöille heidän tekemän tuetun asumisen kuntoutuksellisuus sekä kehittää heille mahdollinen uusi asumisen sisältöpalvelu, kuntouttava asumisohjaus. OsNa pyrkii kehittämään tuottamiaaan asumisen sisältöpalveluja koko ajan. Tämä opinnäytetyö voi olla heille yksi työkalu asumisen sisältöpalvelun kehittämiseen.

Tutkimus on yhteiskunnallisesti ajankohtainen. Nuorten syrjäytymisestä on käyty jo pitemmän aikaa keskustelua. Syrjäytymisen ehkäisemiseen ja korjaamiseen on yhteiskunnassamme tehty erilaisia rakenteita ja toimintamalleja sekä kehitetty niitä. Ongelmaksi on noussut palvelujärjestelmän kyvyttömyys vastata nuorten tarpeisiin. Nuoret tarvitsevat yksilöllistä ja konkreettista tietoa ja tukea, missä heitä ymmärretään ja he kokevat tulevan kuulluksi omien asioiden kanssa. Tuetussa asumisessa korostuu yksilöllinen, tavoitteellinen ja kokonaisvaltainen tuki asumiseen ja sen ympärillä oleviin toimintoihin. Tuki tuotetaan pääsääntöisesti asiakkaan kotiin sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten toimesta.

Kuntoutusta myönnettäessä huomioidaan aikaisempaa laajemmin ihmisen kokonaiselämäntilanteeseen vaikuttavat asiat. Kuntoutuksen käynnistämisen yhtenä perusteena syrjäytymisen riskin merkitys on kasvanut. Nykyisellään kuntoutuksen sisältäessä monenlaista toimintaa, on vaikea vetää raja sen välille, mikä on kuntoutusta ja mikä ei. Kuntoutukseen kuuluu monialainen, suunniteltu ja koordinoitu tuki yksittäisten palvelujen sijasta. Kuntoutus on ollut syrjässä keskustelussa nuorten syrjäytymisestä, vaikka monet raportit ovat osoittaneet palvelujärjestelmän ongelmaksi eri sektorien monialaisen yhteistyön vaikeudet ja osin myös yhteisen kielen puuttumisen. Tällaisissa tilanteissa tarvitaan eri sektoreiden yhteistä toimintaa, jossa hyväksytään ongelmien monimuotoisuus. (Järvikoski 2013, 7, 9-10.)

Kiinnostuin tuetun asumisen kuntoutuksellisuudesta aiheena, koska työskentelen erikäisten työttömien parissa. Työssäni kohtaan miltei viikoittain asiakkaita, joilla on puutteita itsenäisen asumisentaldoissa. Nämä puutteet näkyvät myös elämähallinnassa ja itsenäisessä selviytymisessä yhteiskunnan jäsenenä. Minulle tämä opinnäytetyönaihe lisää omaa tietoa ja ymmärrystä nuorten asumisesta ja heille tarjottavista asumisen tukipalveluista. Lisäksi tutkimuksen tekeminen vahvistaa ja syventää omaa tietoa kuntoutuksesta ja ohjauksesta.

2 KUNTOUTUS

2.1 Kuntoutus ja sen tavoitteet

Kuntoutus on toimintaa, jolla pyritään parantamaan ihmisten toimintakykyisyyttä ja sosiaalista selviytymistä, edistämään työkykyä ja turvaamaan työuran jatkuvuutta. Yksilöidymmin kuntoutuksen avulla pyritään ehkäisemään ja kompensoimaan sairauksiin, vammoihin ja sosiaaliseen syrjäytymiseen liittyviä ongelmia. Yleisemmin kuntoutuksen avulla pyritään tukemaan ihmisten ja väestöryhmien voimavaroja, selviytymistä ja hyvinvointia arkielämässä ja erityisesti elämänuran eri siirtymävaiheissa. Kuntoutuksella on myös etsitty keinoja vahvistaa erityistä tukea tarvitsevien nuorten elämänhallintaa, mahdollisuuksia itsenäiseen elämään ja työhön pääsyyn. (Järvikoski & Härkäpää 2011, 8-10.) Kuntoutuksen keskeinen periaate on hyödyntää kuntoutujan vahvuuksia ja kompensoida olemassa olevia rajoituksia. (Kananoja 2012, 39–40).

Valtioneuvoston eduskannalle antama vuoden 2002 kuntoutusselonteossa määritellään kuntoutus suunnitelmalliseksi, monialaiseksi ja pitkäjänteiseksi toiminnaksi, jonka avulla pyritään auttamaan kuntoutujaa elämäntilanteensa hallintaan. Kuntoutus tulkittiin kuntoutumisen näkökulmasta ihmisen tai ihmisten ja ympäristön muutosprosessiksi, jolla pyritään itsenäiseen selviytymiseen, parempaan toimintakykyyn ja hyvinvointiin sekä työmahdollisuuksien paranemiseen. Kuntoutujan oma osallisuus kuntoutusprosessissa ja vaikuttaminen ympäristöön ovat kuntoutuksen ydinkysymyksiä. (Järvikoski ym. 2011, 10, 16.; Kuntoutusselonteko 2002, 3.)

Kuntoutuksen tavoitteena on saada aikaan muutosta yksilön ja ympäristön välisessä suhteessa, joka ilmenee toimintakyvyn ja toimintamahdollisuuksien paranemisena, parempana selviytymisenä arkielämässä, parempana työkykynä ja selviytymisenä opinnoissa ja työssä, hyvinvointina ja elämänhallinnan vahvistumisena sekä sosiaalisen osallisuuden vahvistumisena. Tavoitteena on löytää sellaiset voimavarat ja luomaan sellainen toimintaympäristö, joiden avulla täysipainoinen elämä on mahdollista ongelmista huolimatta. Ympäristön tarjoamat voimavarat muodostuvat asunnosta ja

sen varusteista, asuinympäristön turvallisuudesta ja virikkeellisyydestä. Myös lähellä olevat palvelut ja liikennejärjestelyt ovat ympäristön tarjoamia voimavaroja. (Forss & Vatula-Pimiä 2014, 174.; Järvikoski ym. 2011, 14–16.)

Kuntoutus on pitkäjänteistä työtä, jossa yhdistetään eri palvelujen tarjoajien ja rahoittajien palveluja kuntoutusta tarvitsevan ihmisen tarpeesta lähteväksi kokonaisuudeksi. Kuntoutuksen palvelukokonaisuuksissa on havaittavissa seuraavat piirteet, ihmisellä on tarve kuntoutukselle, kuntoutus on suunnitelmallista ja tavoitteellista, kuntoutus on prosessi sekä kuntoutus on monialaista ja moniammatillista. (Järvikoski ym. 2011, 33–34.; Paatero, Lehmijoki, Kivekäs & Ståhl 2008, 32.) Kuntoutus avautuu laajimmin sosiaalisten ja psykososiaalisten ilmiöiden kautta, kuten toimeentulo, työ, koulutus, ympäristön esteet, yhteiskunnallinen osallistuminen ja osallisuus. Kuntoutuksen käytännöt rakentuvat entistä räätälöidymmin ja lähelle kuntoutujan elämän-yhteyksiä. (Järvikoski & Karjalainen 2008, 81.)

Järjestöillä, säätiöillä ja yhdistyksillä on oma roolinsa ja asemansa kuntoutuksessa. Ne muodostavat niin kutsutun kolmannen sektorin, joka on ollut alusta lähtien keskeinen kuntoutuksen alulle paneva voima. Kolmas sektori on toiminut ja toimii edelleen kuntoutuspalvelujen tuottajana ja julkisen sektorin lakisääteisten kuntoutuspalveluja ja – etuuksien täydentäjänä, vaikka sillä ei ole koskaan ollut lainsäädännössä määriteltyä vastuuta kuntoutuksesta. Kolmas sektori on tarjonnut kunnille laajasti kuntoutukseksi katsottavia palveluja, kuten erilaisia mielenterveyskuntoutujien päivä- ja työtoimintapalveluja. (Ala-Kauhaluoma, Henriksson & Saarinen 2013, 92, 94.; Monialainen kuntoutus 2015, 8.)

2.2 Kuntoutuksen prosessimaisuus ja kuntoutusprosessi

Yksilölle tarjottu kuntoutus perustuu yksilölliseen ja tavoitteelliseen suunnitelmaan. Kuntoutuksen lainsäädäntö velvoittaa laatimaan suunnitelman. Suunnitelman avulla ihmisen tilanne jäsentyy ja tulee ymmärrettäväksi niin, että sitoutuminen kuntoutukseen ja sen tavoitteisiin toteutuu. Suunnitelma tulee laatia yhdessä kuntoutujan kanssa. Kuntoutuksen etenemistä ja tavoitteiden saavuttamista tulee seurata. Kun-

toutuksen prosessinomaisuus näkyy kuntoutuksen etenemisenä eri vaiheiden, toimenpiteiden ja palvelujen kautta kohti tavoiteltua muutosta. Etenemistä voidaan kuvata kuntoutujan henkilökohtaisena kasvu- ja oppimisprosessina. Kuntoutusprosessin etenemisen varmistamiseksi on hyvä olla kuntoutujan ja kuntoutusjärjestelmän yhdyshenkilö tai vastuuhenkilö. Tämä henkilö pystyy antamaan kuntoutujalle henkilökohtaista tukea ja ohjausta, mikä auttaa kuntoutujaa orientoitumaan kuntoutukseen liittyviin asioihin ja ylläpitämään kuntoutusmotivaatiota. Kuntoutusprosessiin sisältyy monenlaisia toimenpiteitä ja palveluja, joissa hyödynnetään monen eri ammattiedustajien asiantuntemusta. Kuntoutus sisältää ohjaavia, hoidollisia, valmentavia, sopeuttavia ja opettavia toimenpiteitä. Myös toimintaympäristöön ja sosiaaliseen yhteisöön vaikuttaminen sisältyy kuntoutukseen. Tärkeä osa kuntoutustoimintaa on myös elinympäristön esteiden poistaminen ja asenteiden muuttumiseen tähtäävä toiminta. Näin näyttäytyy kuntoutuksen monialaisuus ja moniammatillisuus. (Järvikoski ym. 2011, 33–34.; Paatero ym. 2008, 32–33.)

Kuntoutus voidaan ymmärtää kuntoutusprosessina. Kuntoutusprosessia kuvataan usein yksilölliseksi kasvu- tai oppimisprosessiksi. Kuntoutumisen aikana tapahtuu uudelleen orientoitumista ja uuden oppimista. Näiden myötä ihminen löytää itseltään uusia voimavaroja ja oppii hallitsemaan arkielämän tilanteita. Lisäksi hänen tietonsa ja taitonsa lisääntyvät. Prosessin aikana myös ihminen löytää uusia keinoja ja toimintatapoja, jotka auttavat häntä selviytymään omissa sosiaalisissa rooleissa, erilaisissa arkipäivän toimissa ja sosiaalisessa kanssakäymisessä. Kuntoutuksen ensisijaisena tarkoituksena on, että ihminen löytää elämäntavan, joka on hänen toiveidensa mukainen ja jonka hän uskoo voivansa omaksua. (Järvikoski ym. 2011, 16.)

2.3 Kuntoutuksen osa-alueet

Kuntoutus on luokiteltu sisällöltään ja toimintatavoiltaan neljään eri osa-alueeseen: lääkinnälliseen, ammatilliseen, kasvatukselliseen ja sosiaaliseen kuntoutukseen. Osa-alueet ovat osittain päällekkäisiä. (Järvikoski ym. 2011, 20.)

Lääkinnällisellä kuntoutuksella tarkoitetaan yleensä terveyskeskusten ja sairaaloiden järjestämää kuntoutusta osana sairaanhoitoa. Lääkinnällisen kuntoutuksen tarkoituksena on auttaa ihmistä ylläpitämään tai parantamaan fyysistä, psyykkistä ja sosiaalista toimintakykyä. Tavoitteena on tukea ihmistä elämäntilanteen hallinnassa ja hänen itsenäistä suoriutumista päivittäisissä toiminnoissa. Ihmisen menetettyä toimintakykyään jollakin osa-alueella autetaan lääkinnällisen kuntoutuksen avulla saamaan toimintakykyä takaisin tai kompensoida mahdollisia menetyksiä. Lääkinnälliseen kuntoutukseen kuuluu muun muassa kuntoutusneuvonta ja kuntoutusohjaus, ihmisen toiminta- ja työkyvyn sekä kuntoutustarpeen arviointi, kuntoutustutkimus, jonka avulla selvitetään ihmisen kuntoutusmahdollisuuksia, toimintakyvyn parantamiseen ja ylläpitämiseen tähtäävät terapiat sekä muut tarvittavat kuntoutumista edistävät toimenpiteet, apuvälinepalvelut, sopeutumisvalmennus sekä kuntoutusjaksot laitostai avohoidossa. Lääkinnällisestä kuntoutuksesta käytetään myös käsitettä toimintakykykuntoutus. (Järvikoski ym. 2011, 21.; Lääkinnällinen kuntoutus 2013.)

Ammatillisella kuntoutuksella tarkoitetaan toimenpiteitä, jotka tukevat ihmisen mahdollisuuksia saada tai säilyttää hänelle soveltuva työ. Ammatillisen kuntoutuksen avulla pyritään parantamaan ihmisen ammatillisia valmiuksia, kohentamaan hänen työkykyään, edistämään hänen työmahdollisuuksiaan ja vähentää vajaakuntoiseen työntekijään kohdistuvaa syrjintää työpaikoilla. Ammatillisen kuntoutuksen toimenpiteitä ovat kuntoutuskurssit, työkokeilu ja työhön valmennus työpaikalla, ammatillinen, ammattitaitoa ylläpitävä tai muu koulutus, työvoimaneuvonta ja ammatinvalinnanohjaus. Ammatilliseen kuntoutukseen voi kuulua myös työhön tai opiskeluun liittyviä apuvälineitä sekä työolosuhteiden järjestelyjä ja lääkinnällistä kuntoutusta. Tuettu työllistäminen luetaan myös ammatilliseen kuntoutukseen kuuluvaksi. Ammatillista kuntoutusta järjestävät työterveyshuolto, työeläkelaitokset, Kela, työ- ja elinkeinohallinto, tapaturma- ja liikennevakuutusyhtiöt sekä kunnat. (Järvikoski ym. 2011, 21.; Ammatillinen kuntoutus 2014.)

Kasvatuksellisella kuntoutuksella tarkoitetaan vammaisen tai erityistä tukea tarvitsevan lapsen tai aikuisen kasvatusta ja koulutusta, jotka edellyttävät erityisjärjestelyjä. Lähtökohtana ovat yksilölliset tuet tarpeet. Tavoitteena on yksilöllisyyden ja elämänhallinnan kehittäminen. Kuntoutuksessa yhdistyvät kasvatuksen, opetuksen,

oppilashuollon ja kuntoutuksen keinot. Kyse on ihmisen kehitysprosessin tukemisesta kuntoutuksen monialaisin menetelmin. Kasvatuksellisella kuntoutuksella tuetaan ihmisen kehitysprosessia, kasvua ihmisyyteen ja vastuulliseen yhteiskunnan jäsenyyteen kasvatuksen ja kuntoutuksen monialaisin menetelmin, ohjaamalla ja valmentamalla. (Järvikoski 2013, 43.; Kasvatuksellinen kuntoutus.)

Sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan toimintaa, jolla pyritään sosiaalisen toimintakyvyn parantamiseen, kuten parantamaan ihmisen mahdollisuuksia selviytyä arkipäivän toimista, vuorovaikutussuhteista ja oman toimintaympäristön edellyttämistä rooleista. Siihen voi kuulua asumisen ja liikkumisen helpottaminen, osallistumisen mahdollisuuksien ja sosiaalisten verkostojen tukeminen sekä taloudellisesta turvallisuudesta huolehtiminen. (Järvikoski ym. 2011, 22.)

Uudessa sosiaalihuoltolaissa sosiaalisen kuntoutuksen palvelut on lakisääteistetty. (Monialainen kuntoutus 2015, 9). Uudessa sosiaalihuoltolaissa (L1301/2014) sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaalihojauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen, valmennus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan, ryhmätoiminta ja tuki sosiaalisiin vuorovaikutussuhteisiin, kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen sekä muut tarvittavat sosiaalista kuntoutumista edistävät toimenpiteet. (L30.12.2014/1301.)

Sosiaalisen kuntoutuksen tavoitteena on kuntoutujan kokonaisvaltainen hyvinvointi sekä sisäisen ja ulkoisen elämänhallinnan palauttaminen tai parantaminen. Sosiaaliseen kuntoutukseen katsotaan kuuluvan ne palvelut ja etuudet, joiden avulla pyritään poistamaan erilaisista toimintakyvyn rajoituksista ja ympäristöstä aiheutuvia haittoja sekä turvaamaan arkielämässä selviytyminen. Sosiaaliseen kuntoutukseen liittyvät yleisimmät palvelut tukevat kuntoutujaa kasvamisessa, kehityksessä, asumisessa, liikkumisessa, työssäkäynnissä, opiskelussa, sosiaalisissa suhteissa, perhe-elämässä ja vanhemmuudessa. (Forss ym. 2014, 180.) Sosiaalinen kuntoutus on pe-

rimmäiseltä luonteeltaan asiakkaan oman kuntoutumisen tukemista ja asiakkaan omien voimavarojen vahvistamista. (Kananoja 2012, 38).

Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista (2006) teoksen mukaan sosiaalisen kuntoutuksen työmuodot ovat psykososiaalinen työ, suunnitelmallinen työskentelymalli, työllistämisen tukitoimet sekä moniammatillinen työ, verkostoyhteistyö ja yhteistyö asiakkaan lähiverkoston kanssa. Sosiaalisen kuntoutuksen sisältöön liittyy erilaisia asiakkaan voimavarojen aktivoimiseen ja tukemiseen suunnattuja työmuotoja. Näitä toteutetaan yksilötyönä, parityönä tai laajempaa yhteistyönä, jossa on mukana mm. sosiaalityön, työvoimatoimen ja erilaisten muiden organisaatioiden työntekijöitä. (Hinkka, Koivisto & Have-rinen 2006, 5, 23.)

Psykososiaalinen työ tarkoittaa asiakkaan emotionaalista ja toiminnallista tukemista. Psykososiaalinen työ voidaan jakaa yksilökohtaiseen työhön, ryhmämuotoiseen toimintaan ja muuhun psykososiaaliseen tukeen. Yksilökohtainen työ voi olla keskustelutukea ja motivointityötä asiakkaan elämästä, elämän- ja arjenhallinnasta, joilla pyritään saamaan asiakas mukaan suunnitelmalliseen työskentelyyn. Yksilökohtaisena työnä asiakkaan avustaminen asiatasolla koostuu neuvonnasta ja palveluohjauksesta. Arkipäivän elämän konkreettiset ongelmat ja niiden hoitaminen, virastoasiointit sekä sosiaaliturvaetuudet ja niiden hakeminen sisältyvät työhön, mitä kutsutaan asiakkaan avustaminen asiatasolla. Asiointissa avustaminen on tuen viemistä asiakkaan omiin ympäristöihin, kuten kotikäynnit ja asiakkaan kanssa asioiminen virastoissa. Lisäksi yksilökohtaiseen työhön voi liittyä ammatinvalintaa käsitteleviä keskusteluja ja työsäkäynnin tukemista. Yksilökohtaisen psykososiaalisen työn muodot limittyvät osaksi asiakkaan kanssa tehtävää työtä. Niitä toteutetaan asiakastyössä toistensa rinnalla saumattomasti. (Hinkka ym. 2006, 23–24.)

Psykososiaalisen työn ryhmämuotoisella toiminnalla pyritään tarjoamaan asiakkaille mahdollisuus luoda sosiaalisia kontakteja sekä saada yhteisöllistä tukea ja vertaistukea muista ryhmäläisistä. Ryhmämuotoinen toiminta voi olla koulutusta, virkistys- ja vapaa-ajantoimintaa. (Hinkka ym. 2006, 25.)

3 OHJAUS

3.1 Mitä ohjaus on?

Vehviläisen (2014, 12) mukaan ohjaus on yhteistoimintaa, jossa edistetään ja tuetaan ohjattavan oppimis-, kasvu-, työ- tai ongelmanratkaisuprosesseja sellaisilla tavoilla, että hänen toimijuus vahvistuu. Onnistunut ohjaus toteutuu kunnioittavassa ja rakentavassa kohtaamisessa sekä dialogisessa vuorovaikutuksessa. Ohjauksessa on kyse yhteistoiminnasta, erilaisten prosessien ohjaamisesta ja ohjattavan toimijuuden vahvistamisesta. Karjalainen on kirjoittanut ohjaustyön olevan eräänlaista kuntoutuksen elämän fasilitoimista (helpottamista, avustamista) monimutkaistuvissa ja vaativissa elämäntilanteissa (Karjalainen 2012, 22).

Teoksessa *Onnistuuko ohjaus?* on ohjaus määritelty monitahoiseksi, eri ammattikäytäntöjen piirteitä yhdisteleväksi toimintatapojen, lähestymistapojen ja työmenetelmien joukoksi. Ohjaus voidaan nähdä työmuotona, kohtaamisena, jossa ohjattavan ja ohjaajan yhteisenä tavoitteena on ohjattavan oppiminen, elämäntilanteen koheneminen ja päätösten tekeminen. Ohjauksen aikana ohjattava oppii itse käsittelemään kokemuksiaan, käyttämään resurssejaan, ratkaisemaan ongelmiaan ja suuntaamaan oppimistaan. Tavoitteena on ohjattavan mahdollisuus tutkia tilannettaan, tulla kuuluksi sekä elää voimavaraisemmin ja paremmin voiden. Ohjaustyössä ohjattavan ongelmat eivät aina välttämättä ratkea, vaan jotakin asiaa voidaan viedä hieman eteenpäin ja jarruttaa menemästä huonommaksi. Tällöin ohjaaminen on ohjattavan omien oikeuksien ja velvollisuuksien vahvistamista. Sosiaali- ja terveysalan työhön liittyy usein myös eräänlainen kontrolli ja rajojen asettaminen. (Vänskä, Laitinen-Väänänen, Kettunen & Mäkelä 2011, 16, 18.)

Ohjauksen toimijoita ovat yksilöt, työskentelevät ryhmät ja erilaiset yhteisöt tai organisaatiot. Ohjattavan henkilökohtainen ohjaus kahdenvälisessä ohjaussuhteessa tarkoittaa yksilötasolla tapahtuvaa ohjausta. Kahdenvälinen ohjauskeskustelu onkin ohjauksen keskeisempiä työskentelymuotoja. Ryhmä voi myös olla ohjaava toimija. Esimerkiksi vertaisryhmä voi olla ohjauksen toimija. Tällöin vertaisryhmä huolehtii keskeisistä ohjausprosesseista. (Vehviläinen 2014, 15.)

Ohjauksella on institutionaalinen luonne ja valta. Institutionaalisuus tarkoittaa, että ohjaus toteutuu jonkun instituution puitteissa, sen tarjoamien tehtävien ja roolien määrittelemänä. Ohjauksen toimijoita voivat olla esimerkiksi opettaja ja opiskelija tai opiskelijat, ura- tai ammatinvalinnanohjaaja ja asiakas tai asiakasryhmä sekä asuminenohjaaja ja asukas tai asukasryhmä. Instituutiot tarjoavat ohjaukselle tavoitteita, painotuksia ja rajoja. Ohjaustilanteissa kohdataan monentyyppisiä päämääriä, joita voidaan joutua sovitteluun yhteen. (Vehviläinen 2014, 16–17.)

3.2 Yksilö ohjauksessa

Street (2014, 3) on tehnyt raportin lyhyeen kirjallisuuskatsaukseen ja havainnointiin pohjautuen siitä mitä hyödyllistä ja arvokasta nuorelle voidaan mahdollistaa ohjauksessa. Raportissa kerrotaan kasvotusten tehtävässä ohjauksessa nuoren tulevan paremmin kuulluksi ja hyväksytyksi. Kasvotusten tehtävässä ohjauksessa huomioidaan nuoren yksityisyys ja luottamuksellisuus. Ohjaus koetaan turvalliseksi. Ohjauksessa nuorelle tarjotaan aikaa ja paikka, missä voi nostaa esille itseä huolestuttavia asioita. Ohjaajat osoittavat kiinnostusta nuoren asiaan ja eivät arvostele nuorta ja hänen tekemistään, jolloin nuoren on helpompaa puhua omista asioistaan heille. Tarvittaessa ohjattavan on mahdollista ottaa oma asiansa uudelleen esille. Ohjaus ei ole ajallisesti tiukkaan rajattu ja siinä voidaan joustavasti huomioida millä tahdilla ohjattava ottaa vastaan tukea. Ohjaus tarjoaa nuorelle myös mahdollisuuden tutkia erilaisia ajatuksia ja tunteita sekä kokeilla esiin nousseita ideoita. Lisäksi ohjauksessa on mahdollisuus käsitellä ongelmia rauhallisessa ja rennossa ilmapiirissä.

Ohjauksessa korostuu yksilön aktiivisuus ja aloitteellisuus oman elämänsä parantamisessa. Lisäksi ohjauksessa korostuu ohjaussuhteen vuorovaikutuksellisuus. Ongelman ratkaisija on ohjattava. Ohjaaja tukee häntä päätöksenteossa ja välttää antamasta valmiita ratkaisuja. Ohjaus voidaan nähdä suunnitelmallisena toimintana. Vuorovaikutteisessa ohjaussuhteessa korostuu ohjattavan ja ohjaajan aktiivinen ja tavoitteellinen toiminta, joka on sidoksissa heidän taustatekijöihinsä. Ohjauksen olennaiset piirteet muodostuvat ohjattavan ja ohjaajan taustatekijöistä, vuorovaikutteisesta ohjaussuhteesta ja aktiivisesta, tavoitteellisesta toiminnasta. (Vänskä ym. 2011, 17.)

Ohjaukselle on luonteenomaista se, että se lähtee liikkeelle ohjattavan omista päämääristä ja tilanteesta. Ohjaus luo tiiviin kontaktin ohjattavan omaan kokemukseen ja maailmaan. Ohjauksessa ydinasia on aito kontakti ohjattavan kokemukseen. Ohjauksesta täytyy löytyä myös konkreettinen toiminnallinen konteksti ohjattavaan, josta käsin voidaan hahmottaa jokin tulevaisuusperspektiivi ja siten myös muutoksen mahdollisuus. (Vehviläinen 2014, 17.)

Ohjauksen avulla yritetään kiinnittää ohjattavaa yhteiskuntaan. Samalla häntä autetaan rakentamaan elämäänsä ja toimintaansa mielekkääksi ja omien arvojen mukaiseksi. Tällöin ohjattavan oppimisprosessin tukeminen on ohjaajan ydintehtävä. Ohjauksen ammatillisuuden tärkeä perusta on ohjattavan oman tilanteen, omien päämäärien ja tavoitteiden ensisijaisuus. (Vehviläinen 2014, 16.)

3.3 Ohjaus prosessina

Ohjaus on prosessi. Ohjausprosessilla tarkoitetaan suuntautunutta ja vaiheistuvaa yhteistä toimintaa, jolle voidaan hahmottaa alku, loppu, kesto, jonkinlainen kulku ja kehityskaari. Kiinnitettäessä huomiota prosessiin, tarkastellaan ajassa etenevää toimintaa, jota määrittelee tavoitteellisuus ja jonkin yhteisen kohteen äärellä työskentely. Prosessissa esiintyy tilanteiden välistä jatkuvuutta, työstämistä, erilaisia vaiheita, kypsymistä ja kumuloitumista. Ohjausprosessit ovat hyvin yksilöllisiä, henkilökohtaisia ja kokemuksellisesti värittyneitä. Niitä jäsenetään aina jaetun kielen ja yhteisten kulttuuristen merkitysten avulla, yhteistyössä muiden kanssa. Yhteistyön onnistuminen on olennaista ohjauksen onnistumiselle. (Vehviläinen 2014, 13–14.)

Ohjaukseen liittyy aina tiedon antamisen, neuvonnan, terapian, konsultaation ja oppimisen elementit. Ohjaustilannetta suuntaavat ohjauksen tavoitteet, sisällöt ja menetelmät. Ohjaustilanteet rakentuvat yhteistyössä ohjattavan kanssa. Ohjaustyöhön sisältyvät elementit vaihtelevat ja painottuvat eri ohjaustilanteissa eri tavoin esimerkiksi tilanteen tavoitteesta, ohjaukseen olemassa olevasta ajasta ja tilasta, ohjattavan elämäntilanteesta ja puheeksi otetusta asiasta riippuen. (Vänskä ym. 2011, 19.)

Ohjausprosessit ovat usein pitkäkestoisia kasvu- ja oppimisprosesseja. Toisinaan ohjausta voidaan tarvita siirtymävaiheissa, valintatilanteissa tai vastaavissa elämäntilanteissa liittyvissä ongelmanratkaisuissa. Usein niissäkin on mukana oppimista, harjaantumista tai kypsymistä. Ohjauksessa ohjausprosessin kulku ja tavoitteet voidaan rajata tarkasti. Toisinaan ne muotoutuvat ohjattavan tilanteen ja prosessoinnin myötä. Tällaisessa ohjauksessa luodaan keskustelevalta tila tai kohtaamispaikka, josta käsin prosessi alkaa kutoutua. Tämä on tyypillistä ohjaukselle, jossa pyritään kasvuun ja itsereflektion joustavaan ja yksilölliseen tukemiseen ohjattavan oman tilanteen äärelle tai vertaisten keskinäiselle kasvun ryhmätoiminnalle. (Vehviläinen 2014, 13.)

4 TUETTU ASUMINEN

4.1 Asumisen tukeminen

Asunto ja asuminen ovat ihmisen perusoikeuksia ja perustarpeita. Asunto ja asuminen ovat perusedellytys elämiselle eikä niitä voi erottaa elämäntilanteesta. Asunnottomuus vaikeuttaa elämäntilannetta. Elämäntilanteen puutteet vaikeuttavat itsenäisestä asumisesta selviytymistä. Asumiseen liittyviin ongelmiin liittyy usein myös muita ongelmia tai problematiikkaa. Ne kärjistyvät helposti tietyillä erityisryhmillä ja syrjäytymisvaarassa olevilla henkilöillä. (Lehtonen & Salonen 2008, 10.)

Asunnottomuuden ehkäisyyn ja vähentämiseen liittynyt Asumisen taidot – hankkeen taustalla on ollut muuttunut kuva asunnottomuudesta ja sen syistä. Käytännön kokemukset ovat osoittaneet, että asumisen taitoihin tulee kiinnittää huomiota asuntojen tuottamisen rinnalla. Kun taidot ja valmiudet eivät riitä asunnon hallintaan ja asumisesta yksin suoriutumiseen, se johtaa suurella todennäköisyydellä myös muihin vaikeuksiin. Asumisen hallinta ja asunnon säilyttäminen on koko elämän kannalta keskeistä. Asuminen osaltaan mahdollistaa työssäkäynnin, ihmissuhteiden solmimi-

sen ja päihteiden käytön hallintaa. Kysymyksessä on elämän perusedellytysten järjestymisestä ja elämän mielekkyyden löytämisestä. (Lehtonen ym. 2008, 10.)

Asumisen tuella on tarkoitus turvata asumisen jatkuminen asukkaan asunnossa määrällisen tuen turvin. Tuki viedään tavallisiin vuokra-asuntoihin. Asumisen tukeminen nähdään ihmisen elämän kokonaisvaltaisena tukemisena. Asumisen tukemisessa kriisien selvittämisen lisäksi tärkeää on ongelmien syntyminen ja uusiutumisen ennalta ehkäisy. (Lehtonen ym. 2008, 10.)

Granfelt ja Hynynen (2005, 162) toteavat, että asumisen tukeminen on kokonaisvaltaista elämän tukemista. Tämä mahdollistaa arjessa selviytymisen ja sitä kautta myös asumisen onnistumisen. Tuen toteutuksessa yhdistyvät konkreettisissa asioissa auttaminen, psykososiaalisesti painottunut ihmissuhdetyö sekä sosiaali- ja terveystalouteen ohjaaminen. Asumisen tuen onnistuminen edellyttää pääsääntöisesti yksilöllisen tuen lisäksi verkostotyötä.

Uudessa sosiaalihuoltolaissa (L1301/2014) luvussa kolme, 21§ toteaa, että tuetulla asumisella tarkoitetaan asumisen tukemista sosiaaliohjauksella ja muilla sosiaalipalveluilla. Sitä järjestetään henkilöille, jotka tarvitsevat tukea itsenäiseen asumiseen tai itsenäiseen asumiseen siirtymisessä. (L30.12.2014/1301.) Mielenterveyskuntoutujille tuettu asuminen edustaa itsenäisimmän asumisen muotoa. Tuetussa asumisessa asuva henkilö tarvitsee tukea ja ohjausta kyetäkseen asumaan itsenäisesti kotonaan tai tukiasunnossa. Henkilö asuu lähtökohtaisesti omassa kodissaan vuokra-, omistus- tai muussa vastaavassa asunnossa. Mikäli asiakkaalla ei ole käytössään hänen tarpeita vastaavaa asuntoa, häntä avustetaan asunnon hankinnassa. (Asumista ja kuntoutusta 2007, 18–19.)

Tuettu asuminen käsittää säännöllistä, kuntoutussuunnitelmaan perustuvaa kuntoutusta, jota annetaan pääosin muualla kuin asukkaan asunnossa. Kuntoutus toteutetaan mahdollisuuksien mukaan yhteistyössä. Kuntoutujaa tuetaan harjoittelemaan päivittäisiä toimintoja, käyttämään kodin ulkopuolisia palveluja sekä löytämään mahdollisuuksia virikkeelliseen vapaa-ajan toimintaan. Häntä ohjataan mahdollisuuksien mukaan siirtymään opiskelemaan tai työelämään. Tavoitteena on liittää turvat-

tuun asumiseen toimiva palveluverkosto. Tuetun asumisen ja siihen liittyvien palvelujen järjestämisestä huolehtii sosiaali- ja terveydenhuollon koulutuksen saanut työntekijä. Palvelut järjestetään kuntoutujan tarpeiden mukaisesti tiiviissä yhteistyössä paikallisten toimijoiden kanssa. (Asumista ja kuntoutusta 2007, 19.; Forss ym. 2014, 209.)

4.2 Nuorisoasuntoliitto ja asumisen sisältöpalvelu tuettu asuminen

Valtakunnallinen nuorten asumiseen ja elinolojen kehittämiseen keskittyvä järjestö Nuorisoasuntoliitto (NAL) muun muassa rakennuttaa ja vuokraa nuorisoasuntoja, kehittää ja tarjoaa itsenäisen asumisen onnistumista tukevia palveluja. Lisäksi NAL tuottaa ja jakaa nuorten asumista koskevaa tietoa. (Karppinen 2011, 83.) Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry (OsNa) on Nuorisoasuntoliiton jäsen. Jatkossa tulen tässä työssä käyttämään Nuorisoasuntoliitosta lyhennettä NAL.

Osalla nuorista on tarve saada itsenäistymiseen ja itsenäisen asumisen aloittamiseen muutakin kuin kohtuuhintainen vuokra-asunto. Asumisen sisältöpalveluilla mahdollistetaan itsenäistymisvaiheessa tukea tarvitsevien nuorten itsenäisen asumisen aloittaminen. NAL-sisältöpalvelujen toteuttamista ohjaavat periaatteet. Nämä periaatteet ovat asumisen normaalius, integraatio sekä panostaminen ennaltaehkäisyyn. Asumisen normaaliuden periaatteen lähtökohtana on huoneenvuokralain mukainen sopimuskäytäntö. Integraatioperiaatteen mukaisesti osalle asukkaista palveluja tuotetaan kotiin heidän yksilöllisten tarpeidensa mukaan. Erillisiä tukiasuntoja ei ole. Monelle asumisen aloittaminen nuorisoasunnoissa merkitsee myös uusien asioiden opettelua ja vastuun ottamista omasta asumisestaan. NAL haluaa ennaltaehkäisyyn panostamalla varmistaa, että nuorisoasuntojen asukas voi asua asunnossaan ilma vuokrarästejä ja häätöä saaden tietoa ja riittäviä tukitoimia asumiseensa. (Karppinen 2011, 83.)

NAL-nuorisoasumisen toimintamalliin kuuluu monipuolinen asumisen sisältöpalvelujen kokonaisuus, joka sisältää eritasoisia palveluja vastuullisesta asukasvalinnasta pitkälle kehitettyyn tuetun asumisen palvelutuotteeseen asti. Yksilömuotoisiin palve-

luihin kuuluvat tuettu asuminen, asumisohjaus ja asumisneuvonta räätälöidään yksilöllisesti asiakkaan tarpeen mukaan. Ryhmämuotoiset palvelut ovat useimmiten tarjolla kaikille nuorisoasuntojen asukkaille. Sisältöpalveluja organisoivat pääasiassa eri puolella Suomea olevat NAL-paikallisyhdistykset tiiviissä yhteistyössä julkisen sektorin, paikallisten järjestöjen ja muiden toimijoiden kanssa. Tuetusta asumisesta on vuosien aikana tullut entistä selkeämmin myytävä palvelutuote, jota ostavat lähinnä kaupungit ja kuntayhtymät. (Karppinen 2011, 84.)

NAL-sisältöpalvelu tuetussa asumisessa tuetaan nuoren itsenäistymistä kokonaisvaltaisesti. Siinä vahvistetaan nuoren asumisvalmiuksia ja turvataan asumisen onnistuminen. Tuetun asumisen työssä korostuvat kasvatuksellinen työote, asukkaan henkilökohtainen neuvonta ja ohjaus sekä asiakastyön verkoston johtaminen. Nuoren ensisijainen tuen tarjoaja ja motivoija on asumisohjaaja. Tuettuun asumiseen ohjautetaan useimmiten sosiaalitoimen tai muun yhteistyöverkoston kautta. (Karppinen 2011, 84.)

Kuvio 1. Tuetun asumisen kokonaisvaltaisuus nuoren itsenäistymisen tukemisessa (Karppinen 2011, 84)

NAL:n määrittelyn mukaan tuettu asuminen on tarkoitettu 16–25-vuotiaille itsenäisen asumisen aloittamiseen tukea tarvitseville nuorille. Tukijakson jälkeen nuorella tulee olla perusedellytykset selvittää itsenäisessä asumisessa. Tyypillisiä asiakkaita ovat muun muassa vaikeasta kotitilanteesta itsenäistyvät nuoret, alaikäiset, kiinnittymättömät tai velkaantuneet nuoret, lastensuojelutaustaiset nuoret sekä mielenterveys- tai päihdekuntoutujat jälkihoitovaiheessa. (Karppinen 2011, 84.)

5 OULUNSEUDUN NUORISOASUNTOYHDISTYS RY.

5.1 Palveluntuottaja Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry.

Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry. (OsNa) on Oulun seudulla toimiva yhdistys, joka tuottaa nuorisoasuntoja ja sisältöpalveluja. OsNa kuuluu NAL-Nuorisoasuntoliittoon. (OsNa ry:n Ohjauspalvelut 2013.) Jatkossa tässä opinnäytetyössä käytän lyhennettä OsNa Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:stä.

OsNan päämääränä on nuorten asumisolojen parantaminen. OsNan tavoitteena on asunnottomuuden ja asumisongelmien ennaltaehkäisy, asumisen riskiryhmään kuuluvien integroitu ja yhdenvertainen asuminen. Lisäksi tavoitteena on tasapainoisen asuinyhteisön ja yhteisöllisyyden kasvattaminen. (OsNa ry:n Ohjauspalvelut 2013.)

OsNa tuottaa asumisen ohjauspalveluja 17–25 (29) – vuotiaille itsenäiseen asumiseen tukea tarvitseville ja asumisessaan kriisiytyneille nuorille. Ohjauspalveluihin kuuluu tuettu asuminen, Paavo- tuettu asuminen ja asumisohjaus. Tuetun asumisen ohjauspalveluita OsNalla toteuttaa viisi ohjaajaa, joista yksi on vastaava ohjaaja ja neljä asumisohjaajaa. Ohjaajilla on sosiaali- ja terveysalan koulutus. Tuetussa asumisessa korostuu yksilöllinen, tavoitteellinen ja kokonaisvaltainen tuki asumiseen ja sen ympärillä oleviin toimintoihin. Tuki tuotetaan pääsääntöisesti asiakkaan kotiin. (OsNa ry:n Ohjauspalvelut 2013.) Tässä työssä kerron tarkemmin tuetusta asumisesta OsNalla, koska se asumisen sisältöpalvelu on tämän tutkimuksen keskiössä.

5.2 Tuettu asuminen Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:llä

Tuettu asuminen on tarkoitettu 17–25 (29) -vuotiaalle itsenäisen asumisen aloittamiseen tukea tarvitsevalle ja asumisessaan kriisiytyneelle nuorelle. Tuetun asumisen palvelussa on kiinnittymättömiä nuoria, joiden taustalta löytyy asunnottomuutta, pitkittynyttä työttömyyttä ja ammattikouluttautumattomuutta. Lisäksi tuetun asumisen palveluun ohjautuu alaikäisiä maahanmuuttajanuoria, mielenterveyskuntoutujia, päihdekuntoutujia, lastensuojelun asiakkaita, vaikeasta kotitilanteesta itsenäistyviä nuoria ja vammaishuollon asiakkaita. (OsNa ry:n palvelukuvaus.)

Tuetun asumisen tavoitteena on turvata asiakkaan itsenäinen asuminen ohjaamalla häntä hyvään asumiseen huomioiden hänen toimintakykynsä sekä ennaltaehkäistä häiriöitä ja vuokratästejä. Tavoitteena on myös asiakkaan itsenäistymiskehityksen tukeminen, sosiaalinen eheytyminen huomioimalla asiakas kokonaisvaltaisesti yhteistyössä hänen verkostojen kanssa, osallisuuden vahvistaminen, maahanmuuttaja-asiakkaan kohdalla kotouttamisen edistäminen sekä kokonaisvaltainen tuki ja taroituksenmukainen asunto asiakkaalle. (OsNa ry:n palvelukuvaus.)

Tuetun asumisen hyöty asiakkaalle on tarjottu kokonaisvaltainen tuki. Nuori ymmärtää kokonaisvaltaisen elämänhallinnan vaikutuksen asumiseen ja asumisen vaikutuksen hyvinvointiinsa. Asiakkaan itsenäisen asumisen aloittaminen mahdollistetaan ja asuminen turvataan ohjaamalla säännölliseen vuokranmaksuun, järjestyssääntöjen noudattamiseen ja sopimuksista kiinnipitämiseen. (OsNa ry:n palvelukuvaus.)

Tuetussa asumisessa työmuotoina korostuu yksilötyö ja kotikäynnit. Muita työskentelymenetelmiä on verkostotyö, palveluohjaus ja tukikeskustelut. Tuetun asumisen ohjauksessa korostuu taloudenhallinta ja vuokra-asumisessa ohjaaminen. Käytännön ohjauksen lisäksi nuoret ovat tarvinneet psykososiaalista tukea, motivointia ottaa omasta elämästä vastuuta ja ohjausta vuorokausirytmien ylläpitämiseen sekä muihin arjentoimintoihin. (Asumisen sisältöpalvelut 2013.)

Tuetussa asumisessa palvelua dokumentoidaan, seurataan ja arvioidaan. OsNalla olevaan ARVINAL -asiakastyön ohjaus- ja arviointijärjestelmään kirjataan alku- ja lop-

putilannearviot, tuetun asumisen tavoitteet, asumisen ajalle asetettuja tavoitteita ja niiden toteutumista. Lisäksi yhteydenpitopäiväkirjaan kerätään tietoja tapaamisten laadusta ja aiheista. Lisäksi dokumentoidaan vuokrasopimus, tuetun asumisen sopimus ja lupa tietojen vaihtoon. Seuranta tehdään kotikäynneillä, verkostopalaverissa ja tieto kirjataan tapaamispäiväkirjaan ja arviointeihin. Palvelun onnistumisen arvioinnissa hyödynnetään asiakkaan ja yhteistyötahojen antamaa palautetta, arvioidaan jaksolle asetettujen nuoren yksilöllisten tavoitteiden toteutumista, seurataan asumisuralla etenemisestä ja perinteisiä isännöinnin mittareita, kuten vuokranmaksua, häiriöitä ja asunnon kuntoa. Lisäksi palvelun onnistumista arvioidaan jälkiseurannalla. Jälkiseuranta sisältää 2 tapaamista kahden ja kuuden kuukauden välein. Seurannassa selvitetään vuokranmaksuhistoriaa, asunnon kunto ja muu asuminen. Lisäksi kartoitetaan asukkaan muu arjenhallinta ja tulevaisuuden suunnittelu. (NAL laatukäsikirja 2011; OsNa ry:n palvelukuvaus.)

OsNan tuetun asumisen sisältö koostuu asiakasohjauksesta, verkostoyhteistyöstä, alkuhaastattelusta, vuokrasopimuksen ja tukiasumissopimuksen allekirjoituksesta ja perehdytyksestä, asumisen aikaisesta ohjauksesta, väliarvioinnista, loppuarvioinnista, ohjauksen päättämisestä ja jälkiseurannasta. Asiakasohjaus tuettuun asumiseen voi tulla yhteistyökumppaneilta (mm. sosiaalitoimi, mielenterveystoimisto, päihdepalvelut, Oulun työvoiman palvelukeskus) ja asiakas itse voi tuoda esiin tarpeen asumisen tueksi. Verkostoyhteistyöpalaverissa sovitaan asumisen aloittamisesta ja verkostoyhteistyöstä asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaisesti. Asiakaskohtaiseen tukisopimukseen kirjataan arvio tukijakson pituudesta ja päätavoitteet tukijaksolle. Asiakkaan kanssa laaditaan yksilölliset osatavoitteet. Tuetun asumisen jakso aloitetaan yhdestä kolmen kuukauden pituisella vuokrasopimuksella. Asiakkaan alkuhaastattelussa kartoitetaan hänen asumishistoria, nykyinen asumistilanne, onko työssä, työtön, opiskelija tai kuntoutuja ja hänen tulot, luottotiedot, elämäntilanne sekä ohjauksen ja tuen tarve. Alkuhaastattelussa saatu tieto kirjataan käytössä olevaan asiakastyön ohjaus- ja arviointijärjestelmä. (NAL laatukäsikirja 2011; OsNa ry:n palvelukuvaus.)

Asumisen aikainen ohjaus koostuu yksilöohjauksesta ja ryhmätoiminnasta. Yksilöohjaus tapahtuu 1-3 kertaa viikossa ja kahdesta neljään tuntia viikossa. Yksilöohjauksessa asiakkaan kanssa paneudutaan muuttamiseen ja vuokralla asumiseen, talouden-

hallintaan, asunnon kunnossapitoon ja siivoukseen, asukkaan psyykkisen voinnin seuraamiseen ja kuntoutumiseen, asiakkaan tukemiseen, kauppa-, virasto- ja pankkiasioihin sekä muuhun elämänhallinnan tukemiseen. Ryhmätoiminta koostuu keittolounaasta mihin talon tuetun asumisen asiakkaat voivat tulla valmistamaan yhdessä asumisohjaajan kanssa lounasta ja syömään sitä tietyinä päivinä viikossa. Lisäksi on vapaa-ajanryhmiä ja asumisen Work Shopit, joita toteutetaan ryhmänä tai yksilöohjauksena. (OsNa ry:n palvelukuvaus.)

Väliarviointi tehdään 1-3 kuukauden välein ja siihen arvioidaan asiakkaan asumista. Väliarviointiraportti lähetetään palvelun ostajalle. Loppuraporttiin kootaan asiakkaan tuetun asumisen palvelun kokonaisuus ja se lähetetään myös tuetun asumisen palvelun ostaneelle taholle. Tuetun asumisen ohjaus päätetään sovitusti asiakkaan ja yhteistyöverkoston sopimuksen mukaisesti. Ohjauksen päätyttyä asiakkaan asumisen onnistumista seurataan jälkiseurannalla kahden ja kuuden kuukauden välein. Jälkiseuranta koostuu kahdesta tapaamisesta missä kartoitetaan asiakkaan vuokranmaksuhistoria, asunnon kunto, muu asuminen ja arjenhallinta sekä tulevaisuuden suunnittelu. Tarvittaessa asiakas ohjataan palvelujen piiriin. Asiakkaan muuttaessa pois OsNan asunnosta jälkiseurantasopimuksen aikana tehdään viimeinen tapaaminen ennen muuttopäivää. (OsNa ry:n palvelukuvaus.)

Asumisohjaaja tapaa tuetun asumisen asiakasta säännöllisesti. Ensimmäisen asumiskuukausien aikana tapaaminen toteutuu vähintään viikoittain. Asumisohjaaja vieraillee asiakkaan kotona ensimmäisen kerran kolmen päivän jälkeen muutosta. Asumisohjaaja seuraa tuetun asumisen asiakkaan mahdollisia vuokratästejä ja puuttuu niihin. Hän myös puuttuu muihin asumishäiriöihin välittömästi ja kokonaisvaltaisesti täydentäen isännöinnin työskentelyä. Asumisohjaaja tukee asiakasta osallistumaan asuinyhteisön ja vertaisryhmien toimintaan. Tarvittaessa tuetun asumisen asiakas ohjataan ja saatetaan täydentävien palvelujen piiriin. Mikäli tuettu asuminen joudutaan keskeyttämään, ohjataan asiakas muun asumis- tai hoitovaihtoehdon piiriin. (Lappeteläinen 2015.)

6 TUTKIMUKSEN TARKOITUS, TAVOITE JA TUTKIMUSKYSYMYKSET

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n (OsNa) tuetun asumisen kuntoutuksellisuutta haastatteleamalla asumisohjaajia. Haastattelulla selvitetään mitä kuntoutus heidän työssään tuetun asumisen ohjauksessa on ja mitä kuntoutuksen elementtejä heidän työstä löytyy. Lisäksi tarkoituksena on haastattelutuloksiin ja teoriaan pohjautuen kuvata, mitä kuntouttava asumisohjaus voisi olla Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:llä.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on tuoda näkyväksi OsNan työntekijöille heidän tekemän tuetun asumisen kuntoutuksellisuus sekä tehdä heille ehdotelma uudesta asumisen sisältöpalvelusta, kuntouttavasta asumisohjauksesta. OsNa myy asumisohjaajien tekemää sisältöpalvelu tuettua asumista Oulun kaupungin hyvinvointipalveluille. He pyrkivät kehittämään myytäviään asumisen sisältöpalveluja koko ajan. Tämä opinnäytetyö voi olla heille yksi työkalu asumisen sisältöpalvelun kehittämiseen.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Mitä kuntoutus tarkoittaa Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n asumisohjaajan tuetun asumisen ohjaustyössä?
2. Mitä kuntoutuksen elementtejä Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n asumisohjaajan tuetun asumisen ohjaustyössä on käytössä?
3. Mitä kuntouttava asumisohjaus voisi olla Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n asumisohjaajan tuetun asumisen ohjaustyössä?

7 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

7.1 Laadullinen tutkimus

Kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus on tutkimusta, jonka avulla pyritään löydöksiin ilman tilastollisia menetelmiä tai muita määrällisiä keinoja. Sanat ja lauseet painottuvat laadullisessa tutkimuksessa. Tarkoituksena on ilmiön tai tapahtuman kuvaaminen, ymmärtäminen ja mielekkään tulkinnan antaminen yleistyksen sijaan. Laadullisella tutkimuksella pyritään antamaan merkityksiä ilmiölle ja sen syvälliseen ymmärtämiseen. (Kananen 2014, 18–19.) Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on kuvata ja ymmärtää OsNan tuottamaa tuettua asumista ja sen kuntoutuksellisuutta.

Laadullisessa tutkimuksessa tutkijalla ei välttämättä ole tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Tutkija olettaa tiedon olevan tutkittavilla. Tutkija lähtee liikkeelle niin sanotusti puhtaalta pöydältä, ilman hypoteeseja. Hän ei ole asettanut mitään ennako-oletuksia. (Kananen 2008, 28.) Laadullinen tutkimus pyrkii ymmärtämään ilmiötä, selittämään ilmiön koostumusta, tekijöitä ja niiden välisiä suhteita. Teoria eli yleistys ilmiöstä syntyy vähitellen ymmärryksen tuotoksena. Laadullisessa tutkimuksessa selitys ilmiöstä pätee vain siihen ilmiöön, josta selitys nousee. Laadullinen tutkimus tuottaa selityksen käytännöstä eli empiriasta. (Kananen 2014, 25–26.)

Laadullisessa tutkimuksessa tiedonkeruun ja analysoinnin pääasiallinen väline on tutkija. Hän päättää mitä hän kysyy, kuinka paljon hän kysyy ja keneltä hän kysyy. Tutkijan oman harkinnan ja päätöksenteon varaan jää paljon. Tutkijan kautta reaali maailma suodattuu tutkimustuloksiin. Laadullisessa tutkimuksessa syntyy tutkittavan ja tutkijan välille suora kontakti. Tutkija menee ilmiön pariin haastattelemaan tai havainnoimaan eli tutkimus tehdään todellisessa kontekstissaan. (Kananen 2008, 25.; Kananen 2014, 25.)

7.2 Teemahaastattelu

Aineiston hankintamenetelmänä voidaan käyttää kysymyksiä, joilla tuotetaan tietoa tutkimuskysymysten ratkaisemiseksi. Nämä kysymykset esitetään tutkittaville. Kysymykset voidaan jakaa avoimiin ja strukturoituihin kysymyksiin. Avoimiin kysymyksiin luetaan kuuluvaksi yleisluontoiset kysymykset, joilla halutaan saada käsitys ilmiöstä. Yleisluontoisia kysymyksiä ovat teemat. Teemat ovat keskustelun aiheita, joilla pyritään kohdentamaan ilmiö niin, että tutkija ymmärtää mistä ilmiössä on kyse. Teemahaastattelussa tutkijan tehtävänä on keskusteluttaa tutkittavaa valitusta aiheesta. Tutkittavan annetaan kertoa vapaasti aiheesta mahdollisimman laajasti. Kysymykset tuottavat sellaista tietoa ja sellaisessa muodossa kuin ne esitetään. Avoimet kysymykset tuottavat lauseita, tekstiä ja tarinoita, joista tutkijan pitää löytää ratkaisu asetulle tutkimusongelmalle. (Kananen 2014, 24–25.) Tässä tutkimuksessa aineiston hankintamenetelmänä on käytetty teemahaastattelua ja kysymykset ovat olleet avoimia.

Haastattelu on joustava tapa kerätä tietoa tutkittavasta ilmiöstä. Haastattelukysymykset voidaan esittää siinä järjestyksessä kuin katsotaan aiheelliseksi. Haastattelijalla on mahdollisuus toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoja ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. (Tuomi & Sarajärvi 2009, 73.) Haastattelu valikoitui aineiston hankintamenetelmäksi siksi, koska se on joustava tapa kerätä tietoa, sillä saadaan kerättyä tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tietoa ja se mahdollistaa keskustelun haastateltavan kanssa.

Haastattelussa on tarkoituksena saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. Tällöin on hyvä antaa haastattelukysymykset tai aiheet haastateltaville hyvissä ajoin etukäteen tutustuttavaksi. Haastateltavat voivat tutustua kysymyksiin, teemoihin tai haastattelun aiheeseen etukäteen. (Tuomi ym. 2009, 73.) Haastateltavat saivat saatekirjeen (Liite 1) ja haastattelukysymykset (Liite 3) tietoonsa ennakkoon neljä päivää ennen ensimmäistä haastattelua. Saatekirje ja haastattelukysymykset lähetettiin OsNan vastaavalle asumisohjaajalle ja hän välitti ne haastateltaville ohjaajille.

Haastattelut voidaan jakaa osallistujamäärän mukaan yksilö- tai ryhmähaastatteluiksi. Kysymystyyppin mukaan voidaan puhua lomake eli kyselyhaastattelusta, teema-haastattelusta ja syvä- eli avoimesta haastattelusta. (Kananen 2014, 70.) Tutkimusta varten haastateltiin viisi tuettua asumista tekevää asumisohjaajaa yksilöhaastatteluna ja kysymystyyppi oli teemahaastattelu. Haastattelut suoritti yksi henkilö.

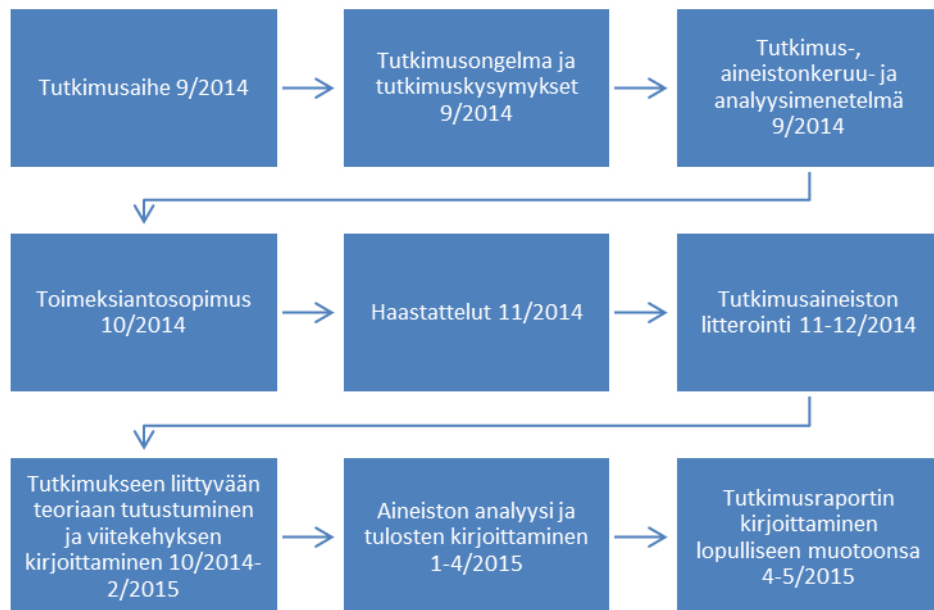
Teemahaastattelua on hyvä käyttää silloin, kun ei tunneta ilmiötä ja halutaan saada ymmärrystä kohteesta. Teemahaastattelu tarkoittaa haastateltavan ja haastattelijan fyysistä läsnäoloa ja heidän välistä keskustelua teema eli aihe kerrallaan. Tutkija on etukäteen miettinyt omien ennakkonäkemyksen pohjalta ilmiöstä nousseet teemat teemahaastattelurungoksi ja niihin liittyvät tarkentavat kysymykset, joista keskustellaan tutkittavan kanssa. Teemoilla tutkija pyrkii varmistumaan siitä, että hän keskusteluttaa haastateltavaa niistä asioista, jotka liittyvät ilmiöön. Haastattelu aloitetaan jostain teemasta yleisellä tasolla ja edetään yhden teeman osalta yksityiskohtaisempiin ja henkilökohtaisempiin kysymyksiin. Keskustelu etenee haastateltavan ehdoilla. Keskusteluttamalla tutkija pyrkii saamaan ilmiön haltuunsa ja ymmärtämään ilmiötä haastateltavan avulla. Ymmärrys luo uusia teemoja ja tarkentavia kysymyksiä. Keskustelussa aihepiirit syvenevät ja lavenevat. Teemahaastattelulla pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoitukseen ja ongelmanasetteluun tai tutkimustehtävän mukaisesti. (Kananen 2014, 71, 76–78.; Tuomi ym. 2009, 75.) Teemahaastattelu valikoitui tutkimuksen aineiston hankintamenetelmäksi siksi, koska halusi selvittää tuettua asumista tekevien ohjaajien omaa näkemystä ja saada heidän kokemukseen perustuvaa tietoa tutkittavasta ilmiöstä ja näin itse saada ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä. Lisäksi haastatellut tuetun asumisen asumisohjaajat ovat tuetun asumisen asiantuntijoita ja heidän kokemuksellinen tietonsa heidän tekemästä työstä on tärkeää.

7.3 Tutkimuksen kohderyhmä ja tutkimuksen toteuttaminen

Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että haastateltavat tietävät tutkittavasta ilmiöstä mahdollisimman paljon tai heillä on kokemusta asiasta. Haastateltavien valinta tulee olla harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi ym. 2009, 85–86.) Haasta-

teltavaksi valikoitui viisi OsNan asumisohjaajaa, jotka ohjaavat työksensä tuetun asumisen asukkaita. Heillä on kokemuksellista tietoa tutkittavaan asiaan. Asumisohjaajilla on sosiaali- ja terveysalan koulutus. Heillä on eripituinen työkokemus tuetun asumisen ohjaustyöstä ja yleensä ohjaustyöstä. Tuetun asumisen ohjaustyön työkokemusten pituus vaihteli yhdestä kuukaudesta reiluun kahdeksaan vuoteen. Asumisohjaajia haastateltiin, jotta saadaan heidän kokemuksellista tietoa siitä mitä heidän mielestä tuettu asuminen on, mitä kuntoutus heidän työssänsä tarkoittaa ja mitä kuntoutuksen elementtejä heidän työssään on.

Opinnäytetyön etenemistä on havainnollistettu seuraavalla kuviolla. Kuviolla halutaan selventää tutkimuksen etenemistä ja ajallista kulkua.

Kuvio 2. Opinnäytetyön prosessikuvaus

Opinnäytetyön toimeksiantajan OsNan kanssa allekirjoitettiin lokakuussa 2014 kirjallinen yhteistyösopimus. Samalla saatiin yhdistyksen toiminnanjohtajalta suullinen lupa aineiston keräämiseen ja haastattelujen toteuttamiseen. Tutkimuksen aihetta ja tutkimuskysymyksiä pohdittiin, määriteltiin ja rajattiin yhdessä toiminnanjohtajan ja vastaavan asumisohjaajan kanssa yhteisissä tapaamisissa ja sähköpostitse ennen yhteistyösopimuksen allekirjoittamista. Päätös aineistonkeruumenetelmästä eli haas-

tattelusta tehtiin myös yhdessä. Samalla myös sovimme keitä tutkimukseen tullaan haastattelemaan. Se mitä aineiston analyysimenetelmää tässä tutkimuksessa käytettiin, päätti tutkimuksen tekijä itsenäisesti.

Aineistonkeruu eli haastattelut suoritettiin vuoden 2014 marraskuussa. Haastattelut tehtiin yksilöhaastatteluina OsNan omistavan taloyhtiön kerhotiloissa, mitkä olivat haastateltaville tuttua aluetta. Ennen haastatteluja haastatelluille lähetettiin sähköpostitse saatekirje haastattelusta ja teemahaastattelurunko. Saatteessa kerrottiin tietoja tutkimuksesta, kuten tutkimuksen tarkoitus ja tavoitteet sekä haastattelun luottamuksellisuudesta ja kuinka haastattelumateriaalia tullaan käyttämään. Teemahaastattelurunko antoi haastateltaville kuvan siitä, mitä aiheita haastatteluissa tullaan käsittelemään sekä he voivat etukäteen tutustua teemoihin ja niihin liittyviin kysymyksiin. Haastateltaville annettiin myös mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä tutkimuksesta.

Ennen haastattelun aloittamista käytiin haastateltavien kanssa sanallisesti läpi mihin he ovat osallistumassa, mikä on tutkimuksen tarkoitus ja haastattelun luottamuksellisuus. Lisäksi heille kerrottiin haastattelun nauhoittamisesta, litteroinnista, haastattelutallenteiden tuhoamisesta ja ettei tutkittavien henkilöllisyys paljastu tutkimuksen teko ja raportointivaiheessa. Kun alkukeskustelu haastattelusta oli käyty, pyydettiin haastateltavilta kirjallinen lupa (Liite 2) haastatteluun, haastattelun nauhoittamiseen ja haastattelumateriaalin käyttöön. Haastattelut nauhoitettiin. Haastattelut saatiin pääasiassa tehtyä yhdellä kertaa. Yhtä haastattelua jatkettiin toisella kertaa haastateltavan työaikataulusta johtuen. Haastattelujen litterointi tapahtui marras-joulukuussa 2014.

Tutkimuksen tekoon liittyvää teoriaan tutustumista, viitekehyksen kirjoittamista on tehty koko tutkimuksen teon alusta lähtien. Kiivain vaihe viitekehyksen kirjoittamisessa oli tammi-helmikuussa 2015. Tutkimuksen vaativin ja aikaa vievin vaihe oli vuoden 2015 tammi-huhtikuussa aineiston analyysi ja tutkimustuloksien kirjoittaminen. Tutkimuksen puhtaaksi kirjoittaminen, lopulliseen muotoonsa tapahtui huhti-toukokuun 2015 aikana.

7.4 Analyysimenetelmänä teoriaohjaava sisällönanalyysi

Aineiston käsittely aloitetaan litteroinnilla eli teksti ja kuva muutetaan tekstimuotoon. Litteroinnin sopiva tarkkuus määrittyy tutkimusongelman ja metodisen lähestymistavan perusteella. Kun tehdystä haastattelusta kiinnostus painottuu haastattelussa esiin nousseisiin asiasisältöihin, tarpeen ei ole litteroida kovin yksityiskohtaisesti. (Ruusuvuori 2010, 424.) Haastatteluista oli tarkoitus saada tietoa asumisohjaajilta heidän tekemästään tuetun asumisen ohjaustyöstä. Tärkeäksi nousi haastatteluista saatava asiasisältö, jolloin litteroinnissa ei huomioitu haastateltavien huokauksia, äänenpainoja ja taukojen pituutta.

Haastatteluaineistoja purkaessa tutkija tekee ratkaisuja sen suhteen, mitä, miltä osin ja millä tarkkuudella hän haastattelumateriaalinsa purkaa sekä miten sen esittää paperilla lukijalle. Tekstiksi purettu puhe tuo laadullisen aineiston lähelle lukijaa, lisää analyysin läpinäkyvyyttä sekä mahdollistaa lukijan tekemät tulkinnat ja uudelleen analyysit. Litteraatio eli tekstiksi kirjoitettu puhe on tutkijan tekemien havaintojen ja valintojen tuote ja sellaisenaan aina epätäydellinen. Aineiston purkaminen on oleellinen osa laadullista analyysiä. (Nikander 2010, 432–423.) Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 128 A4-arkkia, fontilla Calibri fonttikoolla 12.

Aineiston analysoinnin tarkoituksena on lisätä aineiston informaatioarvoa pyrkimällä luomaan mielekästä, selkeää ja yhtenäistä informaatiota hajanaisesta aineistosta. Analyysillä aineistoon luodaan selkeyttä, jotta tutkittavasta ilmiöstä voidaan tehdä selkeitä ja luotettavia johtopäätöksiä. Analyysissa aineisto aluksi hajotetaan osiin, käsitteellistetään ja kootaan uudestaan uudella tavalla loogiseksi kokonaisuudeksi. (Tuomi ym. 20, 106–108.)

Teoriaohjaavassa sisällönanalyysissä aineisto pelkistetään, ryhmitellään ja luodaan teoreettiset käsitteet. Pelkistämisvaiheessa aineistolta kysytään tutkimusongelman ja -tehtävän mukaisia kysymyksiä. Tällöin aineistosta haetaan tutkimustehtävälle olennaiset ilmaukset ja karsitaan tutkimukselle epäolennainen pois. Aineisto tiivistetään tai pilkkotaan osiin. Aineiston ryhmittelyssä aineistosta koodatut alkuperäiset ilmaukset käydään tarkasti läpi. Aineistosta etsitään samankaltaisuuksia ja / tai eroavai-

suuksia kuvaavia käsitteitä. Käsitteet, jotka tarkoittavat samaa asiaa, ryhmitellään ja yhdistetään luokaksi. Luokka nimetään käsitteellä, mikä kuvaa luokan sisältöä. Luokittelussa aineisto tiivistyy yksittäisten tekijöiden sisällyttäessä yleisempiin käsitteisiin. Käsitteellistämässä erotetaan tutkimuksen kannalta olennainen tieto ja valikoidun tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. (Tuomi ym. 20, 108–111.) Aineistosta muodostetuille teoreettisille käsitteille etsitään selityksiä tai vahvistuksia teoriasta (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Teemahaastatteluaineisto ensin litteroitiin. Litteroituun aineistoon perehdyttiin lukemalla haastatteluja useaan kertaan. Samalla tekstistä etsittiin ja alleviivattiin erivärisillä kynillä pelkistettyjä tutkimustehtävälle olennaisia ilmaisuja eli analysoinnissa edettiin aineistolähtöisesti. Tämän jälkeen pelkistetyt ilmaukset listattiin. Pelkistettyjen ilmaisujen listalta etsittiin samankaltaisuuksia ja erilaisuuksia, minkä jälkeen pelkistettyjä ilmaisuja yhdistettiin ja muodostettiin alaluokkia. Muodostuneita alaluokkia yhdistettiin ja niistä muodostettiin yläluokkia. Tämän jälkeen yläluokkia yhdistettiin ja muodostettiin tutkimukselle olennaisia kokoavia käsitteitä. Kokoavat käsitteet nousivat tutkimuksen teoreettisesta viitekehyksestä eli analyysin loppuvaiheessa palattiin viitekehykseen ja peilattiin sitä aineistoon. Teoriaohjaavassa analyysissä aikaisempi tieto ohjaa analyysia.

8 TUTKIMUSTULOKSET

8.1 Tuettu asuminen Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:llä

Tutkimuksen ensimmäisessä teemassa, tuettu asuminen, haluttiin selvittää mitä tuettu asuminen haastateltaville tarkoittaa ja mikä on ohjaajan tehtävä tuetussa asumisessa. Käsitteenä tuettu asuminen on haastateltavien mielestä laaja käsite. Haastateltavat kertoivat yleensä tuetun asumisen tarkoittavan, että ihmisellä on asunto, häntä ja hänen asumista tuetaan kotiin tuotavalla ulkopuolisella tuella. Tuella vaiku-

tetaan asumistaitojen ja elämönhallinnan paranemiseen, jotta itsenäinen asuminen sujuisi ja onnistuisi. Tuettuun asumiseen kuuluu ensisijaisesti asunto ja asuminen.

Haastatelluille OsNalla tuettu asuminen tarkoittaa sopimuksellista, mallinnettua ostopalvelua. Alle 30 -vuotias nuori, tuleva asiakas saa vuokrasopimukseen perustuvan asunnon sekä kotiin annettavan ja saatavan tuen asumistaitojen parantamiseksi ja itsenäistymiskehityksen tueksi. Lähtökohtana on, että asiakkaan asuminen onnistuu. Asumisen onnistumisessa painotetaan vuokranmaksun huolehtimista, häiriötöntä asumista ja asunnon kunnosta huolehtimista.

Nii, lähtökohtaisesti sitä, että se asuminen onnistuu. Ainahan siinä huolehitaan, katotaan ne kolme seikkaa, jotka tulee huonevuokralaista, asumisen onnistumiseen täytyy vuokrat hoitua, asumisen olla silleen häiriötöntä ja sitten kolomantena se, että pittää asunnon siinä kunnossa, että se kelpaa vuokranantajalle.

Tuki tuotetaan asiakkaalle ja asuntoon pääasiassa kotikäynneillä. Koska asiakkaat ovat eri lähtökodista tulevia ja eritasoisia taitoja omaavia nuoria, laaditaan tuetulle asumiselle asiakaskohtaiset tavoitteet yhdessä asiakkaan ja hänen verkosto kanssa sekä mietitään keinot asumisen onnistumiselle. Asiakkaan asumista ja elämäntilannetta seurataan, arvioidaan ja raportoidaan asiakkaalle ja hänen verkostolleen. Asiakkaalla voi olla omaan elämäänsä liittyvää olemassa olevaa tukea myös muualta kuin OsNalta, kuten mielenterveyspalvelu ja päihdepalvelu. Tuettuun asumiseen kuuluu monialainen yhteistyö nuoren elämään liittyvien toimijoiden kanssa. Tuetussa asumisessa verkosto- ja yhteistyö ovat tärkeitä työmuotoja asumisohjaajille.

8.1.1 Asumisohjaajan työ tuetussa asumisessa

Asumisohjaajan työssä tuettu asuminen tarkoittaa asiakkaan tukemista hyvään vuokra-asumiseen ja vahvistetaan asiakkaan roolia asujana. Asumisohjaajalla on käsitys asiakkaan kokonaistilanteesta. Asumisohjaaja tukee asiakasta asumisen onnistumisessa, elämönhallinta- ja itsenäiseen asumiseen liittyvien taitojen oppimisessa ja kehittymisessä sekä taloudenhallinnassa ja eri taloudellisten tukien hakemisessa. Ohja-

uksessa otetaan asiakkaan yksilölliset tarpeet huomioon ja luodaan pohjaa mahdolliselle muulle kuntoutumiselle tai kuntoutukselle. Asumisohjaaja tukee asiakasta osallistumaan hänen kuntoutumista tukeviin palveluihin ja ohjautumaan häntä tukeviin muihin palveluihin.

Haastateltavat kertoivat, että asumisohjaajan tehtävänä on ottaa vastuulleen ja yhdessä asiakkaan kanssa työstettäväksi asiakkaan koko tuetun asumisen prosessi.

No se tarkoittaa sitä, että mulla on se asiakkaan koko paketti käsissä tai semmonen käsitys siitä kokonaistilanteesta, vaikka mä en itse teekään kaikkee.

Asumisohjaaja kartoittaa asiakkaan tuetun asumisen tarpeet yhdessä asiakkaan ja hänen verkostonsa kanssa sekä asettavat yhdessä tavoitteet tuetulle asumiselle. Asumisohjaaja opastaa ja ohjaa tuetussa asumisessa asiakasta vuokra-asumiseen liittyvissä konkreettisissa asioissa, kuten muuttamisessa, vuokra-asumisen säännöissä, vuokranmaksussa, asunnon kunnossapidossa ja itsenäisessä asumisessa pärjäämisessä. Lisäksi tehtävänä on opastaa ja ohjata asiakasta elämönhallinta- ja muiden taitojen vahvistumisessa, kuten kauppa-, pankki- ja virastoasioinnit. Tuetun asumisen prosessin aikana ohjaaja seuraa ja arvioi prosessin etenemistä, raportoi asiakkaalle ja verkostoon sekä pitää yhteyttä asiakkaan verkostoon. Asumisohjaajat ovat asiakkaalle turvallinen aikuiskontakti, joka on vuokra-asumisen asiantuntija ja välittää asukkaalle erilaista tietoa, taitoja, tunteita, työvälineitä ja toimintamalleja asumiseen ja elämään liittyen. Asumisohjaajan tehtävänä on tehdä itsensä tarpeettomaksi, jotta asiakas voi jatkaa asumistaan itsenäisesti.

8.1.2 Osallistujien vaikuttimet tuettuun asumiseen

Haastateltavat kertoivat asumisohjaajien tekemään tuettuun asumiseen vaikuttavat oman työnantajan ja palvelun ostajan asettamat raamit. Lisäksi tuetun asumisen asumisohjaukseen vaikuttavat asiakkaasta ja asumisohjaajasta nousevat erilaiset tekijät. Tuettu asuminen on OsNan sopimuksellinen, mallinnettu palvelu. Tuetun asumisen palvelulle on laadittu kuvaus, mistä käy ilmi kyseisen palvelun raamit, kuten

kuinka monta tapaamista prosessiin kuuluu, kuinka pitkät tapaamiset ovat ja koko asiakasprosessin aika.

*Tietynlaiset raamit mitä tulee niinku työnantajan taholta. Mitä tulee mieleen on tietenki aika, kuinka paljon käytetään siihen itte tapaami-
seen tai koko siihen asiakasprosessiin.*

Palvelun ostaja eli kaupungin sosiaalityö määrittää minkä laajuisena he palvelua os-
tavat, kuinka pitkäksi aikaa tuettu asuminen ostetaan ja kuinka monta käyntikertaa.
Sosiaalityö myös määrittää yhdessä asiakkaan ja asumisohjaajan kanssa mitkä ovat
tavoitteet tuetulle asumiselle. Tuettulle asumiselle asetetut tavoitteet myös vaikutta-
vat miten tuettua asumista toteutetaan asiakkaan kanssa.

*Tietenki vaikuttaa se, että mitä sosiaalityön kanssa yhdessä ollaan pää-
tetty siitä (tuetusta asumisesta). Elikkä käytännössä siitä montako
käyntikertaa he ostaa, että sitten joutuu suunnitteleen sen mukaan.*

Asiakkaasta nousevat tekijät tuetun asumisen ohjaukseen olivat asiakkaan tausta,
hänen oma motivaationsa ja sitoutuminen olla mukana tuetun asumisen prosessissa
sekä asiakkaan tuen tarpeet. Muutama haastateltava nosti esille myös henkilökemi-
oiden vaikutuksen tehtävään tuettuun asumiseen, miten asiakas ja asumisohjaaja
tulevat keskenään toimeen.

*Jonku verranhan vaikuttaa miten tullaan ohjattavan kanssa toimeen ja
miten hän sittäoutuu siihen ja miten me kumpiki motivoidutaan työsken-
telleen yhdessä ja sen tavoitteen eteen.*

Lisäksi kaikki asumisohjaajat toivat esille asumisohjaajan oman toiminnan ja taustan
vaikuttavan tekemäänsä tuettuun asumiseen. Asumisohjaajan on hyvä olla tietoinen
oman roolin, toiminnan, asenteen ja ammattitaidon vaikutuksista omaan työhönsä ja
tuetun asumisen prosessiin. Asumisohjaaja on asiakkaan, vuokranantajan ja isännöit-
sijän välissä sekä linkkinä.

8.2 Ohjaus Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n tuetussa asumisessa

Tutkimuksen toisessa teemassa haluttiin selvittää miten haastateltavat käsittävät termin ohjaus ja miten se näyttäytyy tuetussa asumisessa. Haastateltavat näkivät ohjauksen tarkoittavan yleensä asiakastyötä, mikä on yksilöllistä ja asiakaslähtöistä. Ohjaustyö on vuorovaikutusta asiakkaan kanssa. Sanallista, puhuen tai kirjallisesti toteutettua opettamista, neuvomista, tiedon antamista, motivointia, välittämistä ja yhdessä tekemisen sanallistamista. Yksi haastateltavista koki, että ohjaus ei ole pakottamista eikä varsinaista opettamista. Hän myös hahmotteli ohjauksen tarkoittavan asiakkaalle saattamista, vierellä kulkemista, missä asiakas on vapaaehtoisesti. Ohjausta voidaan tehdä mm. kasvokkain, puhelimesta ja sosiaalisessa mediassa.

Ja ohjaus, niin jotaki semmosta saattamista ja se ois aina hyvä, että asiakkaalle se ois jotenki vapaaehtoista, myönteistä.

Mää aattelin, että se (ohjaus) ois semmosta tiedon jakamista ja sitten keskustellen vielä, syventämistä, jos joku asia ois epäselevä tai johon erityisesti haluaa...

Tuetussa asumisessa OsNalla ohjaus tarkoittaa haastateltavien mielestä ohjaamista ensisijaisesti hyvään vuokra-asumiseen ja vuokra-asioiden opetteluun. Se on vuokra-asumiseen liittyvän tiedon jakamista asiakaslähtöisesti. Ohjaus perustuu OsNan toimintatapoihin ja periaatteisiin. Tuetussa asumisessa ohjauksen sisältö käsittää vuokra-asumiseen liittyvää tietoutta, kuten vuokranmaksu, vuokra-asumisen säännöt, asunnon kunnossapito, talouteen liittyvää tietoutta, kuten taloudellisten tukien hakeminen ja taloudenhallinta sekä nuoren elämään liittyvää tietoutta, kuten koulutus, ihmissuhteet ja erilaisia ongelmanratkaisukeinoja eri tilanteisiin. Ohjauksella on tavoitteet ja sillä pyritään asiakkaan vastuuttamiseen omaan elämään liittyvissä asioissa.

8.2.1 Ohjaus asumisohjaajan työssä tuetussa asumisessa

Tuetussa asumisessa ohjaustyön lähtökohtana on asiakaslähtöisyys ja yksilöllisyys, asiakkaan erilaiset ja eri laajuiset tarpeet ja tavoitteet. Asiakkaan oma motivaatio saamaansa ohjaukseen ja tuetulle asumiselle asetetut tavoitteet määrittävät ohjaustyötä. Ohjauksesta tulee aina olla hyötyä asiakkaalle, ohjauksella tulee olla konkreettista merkitystä hänelle sekä asiakkaan elämässä ja asioissa tulee tapahtua edistymistä.

Mää haluan aina, että siitä ois asiakkaalle aina hyötyä ja asiakkaan elämässä tai asioissa joku mennee etteenpäin tai ainaki vähän johonki päin liikahtaa, että sillä on jotain merkitystä, konkreettista.

Tuetun asumisen ohjaustyössä on tärkeää rakentaa luottamus asiakkaaseen ja sitouttaa asiakas ohjaukseen. Asiakkaan sitoutuminen tuettuun asumiseen edellyttää luottamuksellisen suhteen syntyminen asiakkaan ja asumisohjaajan välille. Luottamus asiakkaan ja asumisohjaajan välillä luo pohjan tuloksellisuudelle. Osa haastateltavista koki ohjauksen eettisyyden tärkeäksi tuetussa asumisessa. He korostivat asiakkaan itsemääräämisoikeuden kunnioittamista, asiakkaan kunnioittamista ja ohjaustyön vapaaehtoisuutta, kun työtä tehdään asiakkaan omassa kodissa.

Haastateltaville ohjaus tarkoittaa asiakkaan kuulemista, hänen tarpeiden, toiveiden ja mielipiteiden huomioimista sekä asiakkaan toiminnallistamista, jolloin ohjaus koetaan hedelmällisemmäksi. Yksi haastateltava kertoi ohjaustyön tarkoittavan hänen työssään päälle päsmäröintiä, suoraa toimintaa ja suorittamista, jotta asiakkaan asumiseen liittyvät solmut saadaan aukaistua. Osa kommentoi, että ohjauksen ei aina tarvitse olla suorittamista, välillä voi vain olla ilman varsinaista ohjausta.

Tuetun asumisen ohjaus on pääasiassa yksilöohjausta, yhdelle asiakkaalle kerrallaan. Haastateltavat huomioivat omassa ohjaustyössään tuetun asumisen asiakkaan kohdalla ohjaukseen liittyvinä tekijöinä asiakkaan ohjaustarvetta ja taustaa, hänen toimintakykyä ja osaamistasoa sekä asumisohjaajan omaa roolia ohjausprosessissa. Asiakkaan tarve ohjaukselle ja tausta vaikuttavat miten ohjaaja tekee ohjaustyötään. Tuetun asumisen ohjauksessa voi olla mm. maahanmuuttaja-, lastensuojelu- ja päih-

dekuntoutuja-asiakkaita. Heille ohjaustyötä ei tehdä samalla tavalla. Maahanmuuttaja-asiakkaan ohjauksessa on hyvä huomioida mm. kulttuurin erilaisuus, tietous nykyisen asuinmaan toiminnoista, asiakkaan mahdolliset traumat ja erilaiset yhteistyötahot. Lastensuojelutaustaisen asiakkaan ohjauksessa painottuu ohjaukseen sitouttaminen. Päihdekuntoutuja-asiakkaan kohdalla ohjauksella pyritään vakauttamaan ja ylläpitämään elämänhallintaa, että asuminen onnistuu. Asiakkaan toimintakyky ja osaamistaso määrittävät millä volyyymilla ohjaajan on hyvä ohjata asiakasta ja missä määrin osallistua itse ohjattavan asian tekemiseen.

... ettei vain käyvä kotikäynneillä suorittamassa jonku kaavan mukkaan, tietyn sapluunan mukkaan, vaan olla läsnä oikiasti ja vähän niinku joustetaan asiakkaan tilanteen ja sen hetken mukkaan. Muokataan sitä ohjausta tarvittaessa, ettei vaan lakonisesti käyvä hoitamassa niitä tiettyjä asioita ja kysytä lakonisesti kuulumisia vaan jotenki.

Ohjaajan oman roolin huomioiminen tuetun asumisen asiakkaan ohjaustyössä tarkoitti olla ohjaajana läsnä ja motivoija ohjaustilanteessa sekä olla herkkä havainnoimaan ja aistimaan asiakkaan tunnetta ja tilannetta. Lisäksi oman työroolin ymmärtäminen ja siinä pysyminen koko ohjausprosessin ajan sekä oman ammattitaidon hyödyntäminen ohjaustilanteessa nousi esille ohjaukseen liittyvien asioiden huomiomisessa. Työntekijällä tuetun asumisen ohjauksessa on vaikutusmahdollisuus, mikä tulee ottaa huomioon asiakastyössä ja sitä tulee hyödyntää positiivisella tavalla asiakkaan kanssa työskennellessä.

Pittää se oma rooli selevänä, että asiakastyössä ylleensä on heleppo lip-sua suuntaan jos toiseen, että ollaan just työntekijöinä paikalla. Hauskaa saa olla, mutta ei aleta kaveraamaan tai, että meidän rooli ei oo toimia poliisina tai isännöitsijänä.

Siinä pittää oikiasti osata hyödyntää omaa ammattitaitoaan, ja pitää, niinku, miksi tekee ja mitä tekee tietyllä hetkellä.

Haastateltavilla oli tuetun asumisen ohjaustyössä käytössä erilaisia ohjaus- ja työmenetelmiä sekä työotteita, joita käytetään yksilöllisesti koti- ja asiointiapukäynneillä sekä puhelimitse asiakkaasta ja ohjaajasta riippuen. Yksi haastateltavista kertoi hänellä olevan käytössä ratkaisukeskeinen työmenetelmä, toinen käytti ohjauksessaan strukturointia, jollakin oli motivoiva työote ja toisella kasvatuksellinen työote. Kaikilla

haastateltavilla tuli esille ohjaustyön olevan erityisesti vuorovaikutusta asiakkaan ja verkoston kanssa. Ohjaustyö oli keskusteluja, yhdessä pohdintaa, tiedottamista, läsnäoloa, yhdessä tekemistä, mallin näyttämistä, konkreettista neuvontaa ja opastusta sekä välillä jopa puolesta tekemistä. Konkreettisina ohjauksen työvälineinä haastateltavilla oli käytössä mm. seinäkalenteri, viikkosuunnitelma, muistilista, asukkaan kodinkansio ja kuvia.

8.3 Kuntoutus Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:n tuetussa asumisessa

Haastattelun kolmannessa teemassa haluttiin selvittää, miten haastateltavat käsittävät termin kuntoutus ja mitä se on tuetun asumisen ohjaustyössä. Haastateltavat näkivät kuntoutuksen tarkoittavan yleensä tietoista toimintaa, missä kuntoutuksen kohteen eli asiakkaan toimintakyky ja itsenäinen selviytyminen paranee yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Kuntoutus ymmärrettiin positiiviseksi muutokseksi.

Kysyttäessä mitä kuntoutus tarkoittaa tuetussa asumisessa OsNalla, haastateltavat toivat pääasiassa heti alkuun esille, että he eivät työssään tee kuntoutusta ja he eivät ole OsNalla määritelleet tuetun asumisen olevan kuntoutusta. Haastateltavat kertoivat tuetun asumisen olevan kuntoutusta tukevaa toimintaa, tuetulla asumisella luodaan pohjaa kuntoutukselle tai ylläpidetään asiakkaan tilannetta sellaisena, että itsenäinen asuminen onnistuu.

Vois melekeen sanua ettei mittään, koska meillä ei oo sitä varsinaisesti avattu. Me ei oo kirjattu mitenkään tekevämme kuntoutusta vaan, että se on kuntoutusta tukevaa tai me luuaan pohjaa kuntoutukselle.

Mehän ei tehä kuntoutusta. Meillä sitä korostetaan ja aina sanotaan. Mehän tuetaan kuntoutusta.

No meillä se ei oo vielä kuntoutusta. Se tarkoittaa ehkä usein sitten semmosta ylläpitävää.

8.3.1 Kuntoutus asumisohjaajan ohjaustyössä tuetussa asumisessa

Haastateltavien mukaan käytännössä asumisohjaajan työssä kuntoutus tarkoittaa, että yhdessä asiakkaan kanssa laitetaan elämän perusasioita kuntoon, tuetaan itseenäistymiskehityksessä ja yhteiskunnallisen osallisuuden lisäämisessä sekä ollaan osa asiakkaan viranomaisverkostoja.

Saahaan ensinnäki se asunto ja koti, pysyvä paikka ja sen ympärillä tapahtuvat perustoiminnot alakaa sujua, niin tullee pohjaa sille muulle kuntoutumiselle.

Haastateltavien kertomana tuetun asumisen ohjaustyössä kuntoutus tarkoittaa erilaisten kuntoutustoimintaan liittyvien piirteiden esiintymistä, kuten tavoitteellisuutta, vuorovaikutusta, yksilöllisyyttä, asiakas on päätekijä sekä asiakkaan toiveiden ja mielipiteiden huomioimista. Yksi haastateltava nosti esille kiireettömyyden mitä tulisi hyödyntää ohjauksessa ja asiakkaan omatoimisuuden tukemisessa.

... ku tässä oikeesti, tässä työssä ei oo niin kauheen kiire, nii voi kyllä ihan alottaa aika pelkistetysti välillä...

Tuetun asumisen ohjaustyössä kuntoutus tarkoittaa myös prosessinomaisuutta ja toiminnallisuutta. Tuettu asuminen on prosessi. Siinä on selkeä aloitus, keskivaihe ja lopetus. Prosessinomaisuus tulee esille myös suunnitelmallisuutena, tavoitteiden asettamisena, niiden seurantana ja arvioinnissa. Tuetun asumisen ohjauksessa toiminnallisuus tuli esille erilaisina asumiseen ja itsenäiseen selviytymiseen liittyvinä tekemisinä asiakkaan kotona, hänen lähiympäristössään tai verkostoissa. Toiminnallisuutta toteutettiin yhdessä tehden, ohjaten, neuvoen, motivoiden, kannustaen ja rohkaisten vahvistamalla asiakkaan omatoimisuutta.

Haastatteluissa tuotiin esille, että haastateltavat huomioivat oman tuetun asumisen asiakkaan kohdalla kuntoutukseen liittyvänä asioina asiakkaan omaa aktiivista osallisuutta omaan prosessiinsa. Yhdessä asiakas, palvelun ostaja ja asumisohjaaja kartoittavat tuen tarpeet ja asettavat tavoitteet tuetulle asumiselle. Lisäksi asiakas ja asumisohjaaja seuraavat ja arvioivat tavoitteiden saavuttamista sekä miettivät uusia keinoja tavoitteiden saavuttamiseksi. Tärkeänä nähtiin myös voimavaralähtöisyys.

Tukea ja ohjausta tarjotaan sopivassa määrin asukkaan kykyihin ja tarpeisiin nähden. Asiakkaan kyetessä toimimaan itse hänen annetaan toimia itse, eikä tehdä hänen puolesta. Asiakas saa tukea, kannustusta ja ohjausta omaan rooliinsa, jotta myös kehittyisi siinä. Asumisohjaajan roolina on olla turvallinen aikuiskontakti ja yhteydenpitäjä yhteistyötahoihin, jotta asiakkaan kuntoutuminen edistyy.

... niitä tavoitteita mietitään asiakkaan kans. Kuntoutus etenis myöski ja sitä seurattais yhdessä asiakkaan kans, että ollaanko päästy nyt tähän ja tähän tavoitteeseen ja mitä sitten keksitään uusia keinoja ja sitten se voimavaralähtöisyys, mikä tilanteessa vois olla se voimavara mikä auttas asian tai tilanteen yli.

No sitä mää monesti ajattelen aina kunkin kohdalla, että mää hyvin tarkkaan pyrin arvioimaan sitä mihin hän itte pystyy, että en lähe tarjoon sitä apua ja enkä tukea liikaa.

Haastattelussa kuntoutusteemaan liittyvässä osiossa nousi kuntoutuksen osa-alueista esille sosiaalinen ja kasvatuksellinen kuntoutus. Kolme haastateltavaa koki heidän työssä löytyvän piirteitä edellä mainituista kuntoutuksen osa-alueista.

.... sosiaalista kuntoutusta tai sosiaalista kuntoutumista, nii pelkästään se, että annan aikaa ja kuuntelen ja olen läsnä ja olen tavoitettavissa. Käynnit voi silti olla tosi tärkeitä niinku nimenomaan sen sosiaalisen kanssakäymisen ja ihmisten kanssa olemisen oppimisen takia.

Haastatteluista kävi ilmi, että asumisohjaajilla tuetussa asumisessa ei ole käytössä varsinaisia kuntoutusmenetelmiä. Haastatteluissa tuli esille erilaisia kuntoutuksessa käytössä olevia keinoja ja työskentelymuotoja. Asiakkaan ja asumisohjaajan kahden välisinä työskentelymuotoina olivat konkreettinen kotikäynti ja asiointiapu. Kuntoutuskeinona tärkeimpänä oli vuorovaikutus. Asumisohjaajan ollessa vuorovaikutuksessa asiakkaan kanssa hän ohjaa, neuvoo, motivoi, rohkaisee, kuuntelee, tukee, vastuullistaa ja havainnoi asiakasta. Lisäksi asumisohjaaja antaa läsnäolollaan aikaa asiakkaalle, tekee yhdessä ja laittaa toiminnan alulle yhdessä asiakkaan kanssa. Konkreettisina asiakkaan ja asumisohjaajan välisinä työkaluina haastateltavilla oli käytössä erilaisia lomakkeita, kuvakortteja, päivä- ja viikkosuunnitelmia, internet, vihko ja kynä sekä puhelin.

Kaikki mitä me ylipäätään asiakkaan kanssa tehhään, nii lähtökohta on se vuorovaikutus. Se, että on otettu asiakkaan toiveita ja omia näkemyksiä huomioon ja jotenki se, että toimilla, läsnäololla saahaan semmosia puutteita vähän korjattua tai nostettua jotenkin, mitä asiakkaalta puuttuu.

Tämmöstä vastuullistamista, sovituista asioista pidetään kiinni. Myöski semmosta mikä tässä työssä tulee nii, tavoitteiden asettelua, elikkä asiakasta tuetaan siihen itsenäiseen tavoitteiden asetteluun ja itsenäisin keinoin, että siinä ollan niinku tukena.

Se raportointi ja se semmonen, havainnointi siellä arjessa ... ehkä se kuntoutusosio tässäkin on se, että me ollaan ne silimät siellä asunnolla.

... kirjataan ylös ne asiat ku pitää soittaa johonki, vaikka siirtää maksueräpäivää johonki laskuun, niin kirjataan vaan ylös se, vaikka se sana, että haluan siirtää eräpäivää, niin sitten se uskaltaa soittaa.

Asiakkaan ja verkoston kanssa yhdessä käytettävänä asumisohjaajan työskentelymuotona oli verkostotyö. Raportointia asumisohjaaja teki sekä palvelun ostajalle, kunnan sosiaalityölle sekä omalle työnantajalleen.

8.4 Tulevaisuus Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry:llä asumisen tukemisessa

Neljännessä teemassa, tulevaisuus, haluttiin selvittää haastateltavien näkemystä tuetun asumisen tulevaisuudesta. Lisäksi haluttiin saada tietää heidän näkemystä mahdollisesta kuntouttavasta asumisohjauksesta, mitä se voisi olla OsNalla.

8.4.1 Tuettu asuminen tulevaisuudessa

Haastateltavien mielestä OsNan tuetussa asumisessa on hyvä säilyttää nykyinen konsepti. Tulevalle nuorelle asiakkaalle tarjotaan asunto ja yksilöllinen tuki tuodaan säännöllisesti pääasiassa kotiin, mikä koettiin vahvuutena. Konsepti koettiin kevyeksi ja kustannukseltaan edulliseksi. Palvelulle on selkeästi tilaa ja tarvetta. Palvelussa kohtaa asiakkaan, palvelun ostajan, OsNan ja yhteiskunnan tarpeet. Asumisohjaajat

voivat tehdä työtään omalla persoonalla, on vapautta yhdessä asiakkaan kanssa miettiä tavoitteita ja keinoja tavoitteen saavuttamiseksi. Lisäksi yhteistyö OsNan, isännöinnin ja kiinteistöhuollon kesken lisää palvelun toimivuutta. Myös yhteistyö eri verkostojen kanssa koettiin säilytettäväksi asiaksi.

Haastateltavat näkivät tuetun asumisen ohjaajan työroolin OsNalla tulevaisuudessa hyvin samankaltaisena kuin se haastatteluajaksi oli. Asumisohjaajat ovat vuokra-asumisen asiantuntijoita ja heidän paikkansa on olla vuokranantajan ja asukkaan välissä jatkossakin. Osalla haastateltavista oli vaikeuksia kertoa asumisohjaajan työroolista tuetussa asumisessa.

8.4.2 Asumisohjaajan työn ja tuetun asumisen kehittäminen

Haastateltavat kokivat, että tuetun asumisen ohjaajan työtä on tarvetta kehittää. Toiveena on, että alkuhaastattelussa voitaisiin asumisohjaajan roolia vahvistaa niin, että asumisohjaaja pääsisi heti mukaan asiakasprosessiin alkuhaastattelusta lähtien. Tällöin käytössä olisi enemmän tietoa asiakkaasta, kun tuetun asumisen prosessi käynnistyy. Haastattelussa voisi tehdä sopivan laajan alkukartoituksen mikä tukisi työskentelyä, nostaisi selkeämmin esille haasteet asumisessa ja asumisen tuen tarpeet, antaisi pohjaa määrittellä yhdessä tavoitteet tuetulle asumiselle ja mahdollistaisi paremmin tuetun asumisen suunnitelman sisällön laatimisen nykyiseen käytäntöön verrattuna.

Vois olla hyvä, että ois tavallaan alusta loppuun se prosessi tai vaikka toiminnanjohtaja haastatteliski, niin ois sitten mukana siinä. Se on mun mielestä selkiyttäny hirveesti sitä prosessia, että ku on ite haastatellu ja sitten menny loogisesti.

Muina kehittämisideoina nousivat esille seuraavat ideat; tuetusta asumisesta kaivattiin selkeämpää määrittelyä, toivottiin saatavan asiakasprosessia prosessikaavioksi ja tehtäväluetteloa, mistä kävisi ilmi mitä kukin prosessiin osallistuva tekee. Nämä selkeyttäisivät kuvaa tuetusta asumisesta ja toiminta olisi järjestelmällisempää. Ohjaustyöhön kaivattiin enemmän konkreettisia tietoisia menetelmiä ja työvälineitä, mitkä

olisivat yhdessä mietittyjä ja tehtyjä. Myös yhdessä mietittyjä yhteneväisiä työskentelykäytäntöjä kaivattiin.

Voisko niinko olla jotenkin selkeemmin määriteltyä tai järjestelmällisempää ja just niinku tämmöset vastuunjaot ja kirjalliset suunnitelmat ja jotenki se prosessi, kun asiakas tulee.

Olis hyvä olla enempi konkreettisia työkaluja siihen ohjaustyöhön, ihan niinku valmiiksi tehtyjä tai yhdessä etukäteen tehtyjä työkaluja, jos meillä ois joku niinku mappia, mappi A4sia, missä ois konkreettisia työkaluja, tässä on työkalu ajankäytön hallintaan ja tässä on työkalu siivousohjeiksi, tässä on työkalu miten asioit Kelalla tai tässä on työkalu miten menet työtoimintaan tai jotakin muuta...

... enemmän semmosia tietosia menetelmiä, työvälineitä mitä me niinku käytetään tietyllä hetkellä ett nyt saatetaan vähän sooloillaki, ehkä, että on semmonen ammattitaito käyttää oikialla hetkellä tai oikiassa tilanteessa, oikeita työvälineitä.

Kuntoutuksen näkökulmasta kehitettäväksi nähtiin tavoitteellisuuden saamista systemaattisemmaksi. Koettiin, että tarvitaan oikeanlainen työvälineinen miten tavoitteet saadaan kartoitettua ja asetettua. Työparityöskentely koettiin kahden työntekijän kertomana kehitettäväksi toiminnaksi. Toivottiin luotavan konkreettinen palvelumuoto, arviointijakso tai asumiskokeilu missä arvioidaan joidenkin nuorten kuntoutustarpeita. Lisättäessä työskentelyyn kuntoutuksellista otetta koettiin tarvetta mahdollisuuteen, että ohjaaja on enemmän saatavilla, paikalla. Asiakkaiden tarpeiden muuttuminen ja moninaistuminen tulevaisuudessa vaatii myös työntekijöiden kouluttautumista, koettiin tarvetta lisäammattitaidolle, muuhunkin kuin vuokra-asumiseen.

Meijän pitää, jos varsinkin me sitä kuntoutusta ruvetaan toteuttamaan, niin se tavoitteellisuus jotenki systemaattisemmaksi ja siihen tarvitaan oikianlainen työkalu mitenkä niitä kartotetaan, tavoitteita.

Voisko esimerkiksi ihan tämmösen konkreettisen palvelumuodon luoda, että jonkunlaista kartotusta tai arviointijaksoa joko niin, että tähän samaan palveluun jotenki linkittää tai sitten joku tämmönen kokeilu, asumiskokeilu missä arvioidaan kuntoutuksen tarpeita joittenki nuorten kohdalla?

8.4.3 Kuntouttava asumisohjaus ja ohjaajan työrooli

Kysyttäessä mitä kuntouttava asumisohjaus voisi olla OsNalla tuetun asumisen ohjauksessa, toivat haastateltavat esille konkreettisia esityksiä. Muutama haastateltava toi konkreettisen esityksenä esille parityöskentelyn. He miettivät, että toinen työntekijä voisi olla kuntoutuksellinen työntekijä ja toinen asumiseen keskittyvä työntekijä. Asiakkaan kotiin tehtäisiin välillä yhdessä kotikäyntejä ja välillä itsenäisesti asiakkaan tarpeesta riippuen. Parityöskentely mahdollistaisi työntekijän keskittymisen tiettyyn asiaan, työntekijöillä olisi mahdollisuus saada tukea toinen toisiltaan ja työntekijöillä olisi paremmin mahdollisuus jakaa kokemustaan toisille. Parityöskentelyssä voisi myös molemmilla olla hallussa kuntoutus ja vuokra-asuminen. Kotikäynneillä toinen ohjaaja vastaisi kuntoutuksesta ja toinen tuetusta asumisesta. Seuraavan asiakkaan luona roolit vaihtuisivat. Tällöin työn koettiin pysyvän mielekkäänä ja vaihtelevana. Parityöskentely nähtiin myös työturvallisuusasiana.

Vois olla sitä parityöskentelyä, että toinen hoitaa asumisasiota ja toinen kuntoutusasioita, jolloin työntekijät vois luontevasti käydä yhteisen kotikäynnin jossa ois se tuetusta asumisesta vastaava ohjaaja ja kuntouttavasta asumisesta vastaava ohjaaja.

Toinen konkreettinen esitys oli toteuttaa vakiintuneena työskentelynä ryhmätoimintaa kuntouttavan asumisohjauksen asiakkaille, koska heidän joukossa on nuoria, jotka hyötyisivät luotettavassa pienryhmässä olemisen harjoittelemisesta ja toimimisesta. Ryhmässä voitaisiin käydä läpi mm. vuokra-asumiseen liittyviä asioita.

Toiminnallisuutta vois miettiä joskus. Onko meillä tarvetta ryhmäyttää meidän nuoria? Lähtä niitten kans keilaamaan. Tämmöstä vaikka tavoitteellista vapaa-ajantoimintaa. Oisko tarpeen ottaa uuvestaan semmosia workshoppeja? Vähän semmosia niinku asumiskoulutusta.

Kuntouttavaan asumisohjaukseen sisältyisi suunnitelma, mihin kirjataan mm. tarkemmin ja konkreettisemmin asiakkaan tavoitteet, tiedostetut toimenpiteet ja keinot tavoitteiden saavuttamiseksi, miten usein asiakasta tavataan ja kuntouttavaan asumisohjaukseen osallistuvien työntekijöiden vastuut. Kuntouttavassa asumisohjauksessa kartoitettaisiin asiakkaan elämäntilanne kokonaisvaltaisemmin ja työskentelyssä hänen tarpeisiinsa tarjottaisiin tukea kokonaisvaltaisemmin. Kuntouttava asu-

misohjaus olisi sisällöltään enemmän itsenäisen asumisen ja elämähallintataitojen harjoittelua. Kuntouttavassa asumisohjauksessa työskentelymuotona asiakkaan kanssa olisivat edelleen kotikäynnit ja asiointiapu asukkaan lähiympäristössä ja verkostoissa. Työn painotus olisi edelleen ohjauksessa. Ohjaus olisi enemmän konkreettista kädestä pitäen tekemään ohjausta kuin sanallista motivointia. Asiakkaan aktiivisuutta tuettaisiin edelleen niin, että se lisääntyisi. Lisäksi asiakkaan itseluottamusta ja itsetuntoa tuettaisiin, häntä motivoitaisiin.

Asumisohjaajan työrooli kuntouttavassa asumisohjauksessa voisi useamman haastateltavan mielestä olla pitkälle samankaltainen kuin ohjaajan rooli tuetussa asumisessa oli haastattelu hetkellä. Lisäksi nostettiin esille parityöskentely, missä toisella ohjaajalla olisi kuntoutuksellinen rooli ja toisella asumisen ohjauksen rooli. Ohjaajalta odotetaan kuntouttavaa otetta ja kuntoutuksellisten tarpeiden esiin nostamista yksilöllisesti. Työskentely olisi edelleen asiakkaan tarpeiden ja tavoitteiden mukaisesti työskentelemistä niin, että tapahtuu kehitystä. Työrooliin kuuluisi tehdä yhdessä asiakkaan kanssa, samalla sanallisesti ohjaten. Työroolin nähtiin olevan monipuolisempi ja laajempi, mikä sisältäisi asiakkaan hyvinvoinnin ja elämönhallinnan seuranta.

Ehkä se työrooli ois kuitenkin enemmän yhdessä tekemistä, vaikka yhdessä se ruuanlaitto ja kaupassa käynti ja mieltä se ostoslista ja yhtä paljon sanallisesti ohjataan.

... tää kuntouttava menis sitten enemmän siihen elämönhallinnan puolelle kuin ihan siihen kuin asumisohjaus.

Eihän se jos käy vaan vaikka dosetin jossakin täyttämässä, eihän siinä ehkä välttämättä niin hoksata, ku mä nään kuitenkin sen koko asunon, sieltähän aika paljon pystyy päätellä, että miten elämä mennee. Tiijän suhteellisen hyvissä ajoin, ettei ne pääse kasautumaan ne ongelmat ja asiat ei pääse menemään nii pahasti pieleen.

Haastateltavien vastauksissa nousi esille myös tarve saada lisätietoa kuntoutuksesta ja kentällä olevista palveluista, mikäli kuntoutusnäkökulma vahvistuu OsNan tuetun asumisen ohjaustyössä.

9 TUTKIMUKSEN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

9.1 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuksessa eettisyys kietoutuu tutkimusprosessin kaikkiin vaiheisiin. Tutkijan täytyykin olla tietoinen tutkimuseettisistä kysymyksistä jo ennen tutkimusta. Esimerkiksi tutkimuksen aiheen valinta on eettinen valinta. On pohdittava sitä kenen ehdoilla tutkimusaihe on valittu, miksi tutkimukseen ryhdytään ja mitä hyötyä siitä on. (Tuomi ym. 2009, 129.) Tämän aiheen valinta tuli tutkijalle sattuman kautta. Toiveen aiheesta ovat esittäneet OsNan työntekijät. Aihetta pohdittiin, määriteltiin ja rajattiin yhdessä ja päädyttiin nykyisen kaltaiseen aiheeseen ja rajaukseen. OsNassa ollaan kiinnostuneita saamaan tietää löytyykö heidän tarjoamasta asumisensisältöpalvelu tuesta asumisesta kuntoutuksen piirteitä ja elementtejä sekä mitä kuntouttava asumisohjaus heidän tarjoamana asumisensisältöpalveluna voisi olla. Tutkimuksen avulla OsNa voi kehittää palvelutarjontaansa oman tarpeen ja halun mukaisesti. Tutkijana olin kiinnostunut tutkimaan aihetta oman ammatillisen kehittymisen vuoksi.

Tutkimuksen tekoon liittyy monia eettisiä kysymyksiä, jotka on huomioitava. Tutkimuksen eettisyyttä on huomioida tutkimuksessa miten tiedon hankkii ja miten suojaa tutkittavia. Tutkittavien suojaan kuuluu, että tutkijan on selvitettävä osallistujille tutkimuksen tavoitteet, menetelmät ja mahdolliset riskit sekä osallistuminen on vapaaehtoista. (Tuomi ym. 2009, 131–132.) Haastateltavia suojattiin siten, että heille tuotiin sekä saatekirjeellä että ennen haastattelun alkua esille tutkimuksen tavoitteet ja tarkoitus. Lisäksi heille kerrottiin haastattelun nauhoittamisesta, litteroinnista ja haastattelutallenteiden tuhoamisesta. Heille selvitettiin, että aineistoon ei jää mitään tunnistetietoja, joiden perusteella yksittäisen haastateltavan voisi tunnistaa. Heille myös kerrottiin, että haastatteluaineisto hävitetään, kun tutkimus on valmis. Haastateltaville annettiin myös mahdollisuus kysyä tarkentavia kysymyksiä tutkimuksesta. Tutkimukseen osallistumisen vapaaehtoisuus ei ole tullut esille tutkijan toimesta. Tutkimuksen teko ja siihen osallistumisen mahdollisuus on esitelty haastateltaville heidän viikkopalaverissa.

Tutkimukseen saatua aineistoa ei ole annettu kenenkään ulkopuoliselle ja tietoja on käytetty vain tähän tutkimukseen. Haastateltavien nimiä ei ole käytetty tutkimuksen missään vaiheessa ja haastateltavien anonymiteetti on säilynyt. (Tuomi ym. 2009, 131.) Tätä tutkimusta analysoidessa on useasti tullut pohdittua voiko haastateltavat tunnistaa heidän kommentistaan. Tämä on mahdotonta. Tunnistamattomuutta parannettiin muuttamalla haastateltavien suorat kommentit Oulun murteelle. Mikäli haastateltavien kommenttien murre olisi säilyttänyt alkuperäisessä muodossa, olisi tunnistamattomuus jo vaarantunut.

Tutkijana olen pyrkinyt kantamaan oman vastuuni niin hyvin kuin olen pystynyt noudattaen tutkimuksen eettisiä ohjeita. Olen noudattanut lupaamiani sopimuksia. Haastatteluaineistoa on käsitellyt vain tutkija, tulokset on esitetty niin, ettei kukaan yksittäinen haastateltava voi sieltä tunnistaa itseään sekä tallenneaineistot on tuhottu, paperit on silputtu ja tallenteet on poistettu tietokoneelta ja muistitikulta. (Tuomi ym. 2009, 131.)

9.2 Tutkimuksen luotettavuus

Tutkimuksen luotettavuuden arviointi kuuluu osana hyvään tutkimuskäytäntöön. Tutkimusmenetelmien luotettavuutta käsitellään useasti reliabiliteetin ja validiteetin kautta. Tutkimuksen reliabiliteetilla tarkoitetaan tutkimustulosten toistettavuutta. Tutkimuksen validiteetilla tarkoitetaan sitä, että tutkimuksella on tutkittu juuri sitä mitä on luvattu. (Tuomi ym. 2009, 136.)

Reliaabeliutta eli tutkimuksen toistettavuutta (Hirsjärvi & Hurme 2008, 186) on laadullisessa tutkimuksessa hankala todistaa. Haastateltavan, haastattelijan tai haastattelutilanteen pienikin muutos alkuperäiseen verrattuna tuottaa erilaisia tuloksia. Täysin samojen haastatteluvastausten saaminen samoilta haastateltavilta on käytännössä mahdotonta. Toistettaessa tämä tutkimus voivat tulokset olla samansuuntaisia, mutta täysin identtisiä ne eivät tulisi olemaan, koska toistettavuuteen vaikuttaa niin monia asia, kuten haastattelija, haastateltava, molempien vireystilat, henkilöke-
miat ja haastattelukokemus.

Tässä tutkimuksessa validius voi tarkoittaa esimerkiksi sitä, että haastateltavat ovat ymmärtäneet heille esitetyt kysymykset haastattelussa eri tavalla kuin tutkija on ajatellut ne ymmärrettävän ja tutkimuksen tekijä käsittelee saadut vastaukset oman tulkintansa mukaan. Tulosten raportoinnissa haastatteluvastaukset pyrittiin ilmaisemaan mahdollisimman lähelle niin, että ne kuvaavat haastateltavien ajatusmaailmaa. Tämän vuoksi työhön lisättiin myös suoria lainauksia haastateltavilta, jotta yhteys haastatteluaineisto ja tulosten välillä olisi mahdollisimman tarkka. (Hirsjärvi ym. 2008, 189.) Haastattelujen luotettavuutta tuettiin myös sillä, että pitäyduttiin tutkimuksen kannalta oleellisissa teemoissa ja kysymyksissä. Teemahaastattelurungolla ja sitä tarkentavilla kysymyksillä varmistuttiin haastatteluissa se, että haastateltavat ymmärsivät teemat ja haastateltavilta kysyttiin kysymykset samassa laajuudessa.

Tutkimuksen luotettavuus perustuu hyvien tieteellisten käytäntöjen noudattamiseen. Näitä ovat esimerkiksi rehellinen ja huolellinen työskentely tutkimuksen joka vaiheessa, eettisesti kestävien tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien käyttö ja tutkimuksen yksityiskohtainen raportointi. (Hirsjärvi, Remes & Sarajärvi 2010, 232.; Tuomi ym. 2009, 132–133.) Tämän opinnäytetyön tutkimuksen luotettavuutta takaa se, että luvussa ”Tutkimuksen toteutus” on kuvattu tarkasti tutkimuksen toteutusta. Lisäksi haastattelujen nauhoittaminen, niiden purkaminen tekstimuotoon sekä mahdollisuus palata niihin jälkeinpäin lisäävät tutkimuksen luotettavuutta. Aineisto litteroitiin ja tutkimustulokset purettiin suhteellisen nopeasti haastattelujen jälkeen, kun ne olivat vielä tuoreessa muistissa. (Hirsjärvi ym. 2008, 184–185.) Raportissa on pyritty myös perustelemaan menetelmien valinnat sekä teoreettiset lähtökohdat. Teoriaosuuden lähdeaineistoon on valittu mahdollisimman luotettavat ja tuoreet lähteet. Kattava kirjallinen tutkimuksen toteutusta ja aineiston analysointia koskeva materiaali on osoitus pyrkimyksestä toteuttaa hyviä eettisiä käytäntöjä.

Tutkimuksen luotettavuutta voi heikentää se, että tutkimus on tehty yksin. Yksin työskennellessä näkökulma saattaa kaventua ja jumiintua huomaamattaan. Tutkimusten tulokset perustuvat aineiston tulkintaan (Eskola & Suoranta 2000, 61). Yksintehtävässä tulkinnassa virhearvioinnit ovat todennäköisempiä kuin useamman tekijän tekemissä tulkinnoissa.

10 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksessa haluttiin saada kolmannen sektorin toimijan, OsNan asumisohjaajien kokemus kuuluviin. Tutkimuksessa selvitettiin asumisohjaajien kertomana tuetun asumisen kuntoutuksellisuutta sekä kehitettiin Osnalle ehdotelma mahdollisesta uudesta asumisen sisältöpalvelusta, kuntouttavasta asumisohjauksesta.

10.1 Kuntoutus tuetun asumisen ohjaustyössä

Asuntoja ja tukea asunnottomille tutkimuksessa (2005, 162) Granfeld ja Hynynen toteavat, että tuettu asuminen on usein kokonaisvaltaista elämän tukemista. Heidän tutkimuksensa mukaan tuettua asumista tarvitsee hyvin heterogeeninen ryhmä ja asukkailla on hyvin moninaisia tarpeita, minkä vuoksi he vaativat moninaista tukemista. OsNan tuetussa asumisessa asukkaat ovat hyvin erilaisilla taustoilla ja osaamisella varustettuja nuoria. Heillä on elämässään monia tuen tarpeita. Tuetun asumisen ohjauksella tarjotaan heille monenlaista tukea, kuten konkreettista arjen asioissa auttamista, sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin sekä vertaisryhmätoimintaan ohjaamista ja psykososiaalisesti painottunutta ihmissuhdetyötä, jotta itsenäinen asuminen ja selviytyminen arjessa sujuvat.

Kun puhutaan kuntoutuksesta, liitetään siihen tiettyjä piirteitä. Kuntoutukseen liitetyt piirteitä ovat suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus, toiminnallisuus, intensiivisyys, kokonaisvaltaisuus, prosessimaisuus, pitkäjänteisyys sekä toiminnan seuranta ja tavoitteiden toteutumisen arviointi. Kuntoutuksen toteuttaminen tuloksellisesti edellyttää monimuotoista ja monialaista yhteistyötä. Lisäksi se edellyttää eri toimijoiden selkeää vastuunjakoja. (Monialainen kuntoutus 2015, 16–17.) Kuntoutuksen keskeiseksi piirteeksi on noussut myös kuntoutujan osallistuminen ja osallisuus omassa kuntoutumisessaan. Osallistuminen ilmenee mm. elämänrooleissa, joita ovat mm. roolit kotona, työssä, opiskelussa ja muussa yhteisössä. (Kivekäs & Kallanranta 2004, 376.) Tuetun asumisen ohjaustyöstä on selkeästi löydettävissä edellä mainittuja kuntoutuksen piirteitä. Edellä mainittujen piirteiden lisäksi asumisohjaajat mielsivät kuntoutuksen tarkoittavan heidän ohjaustyössään asiakaslähtöisyyttä, yksilöllisyyttä, asiakkaan osallisuutta ja tarvelähtöisyyttä sekä vuorovaikutusta. Näiden piirteiden

katson tarkoittavan toisessa tutkimuskysymyksessä tarkoitettuja kuntoutuksen elementtejä.

Suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus ja prosessimaisuus tuetun asumisen ohjaustyössä toteutuu tuetun asumisen ollessa prosessi. Palvelun alussa asiakkaan tilanne ja tuen tarve kartoitetaan yhdessä asiakkaan ja verkoston kanssa, tuetun asumisen jaksolle asetetaan ja kirjataan yksilölliset tavoitteet, tavoitteisiin pääsyä arvioidaan säännöllisesti ja tuettu asumien päättyy jossain vaiheessa. Suunnitelmallisuuteen liittyy myös se, että tuettu asuminen on mallinnettu asumisen sisältöpalvelu, jolloin sen rakenne ja sisältö on mietitty. Mallinnettuun palveluun liittyy mm. asiakkaan perehdyttäminen tuetun asumisen toimintaan, tuetun asumisen sopimuksen ja vuokrasopimuksen allekirjoittaminen sekä laaja vuokra-asumiseen perehdyttäminen.

Tuetun asumisen toiminnallisuus tulee esille työskentelyssä asiakkaan kanssa ja asumisohjaajan ohjaustyössä. Asumisohjaajat ohjaavat asiakasta yksilöllisesti kokonaisvaltaiseen elämän hallintaan kuten asumiseen, raha-asioiden hoitoon, asiakkaana toimimiseen viranomaisissa ja palvelujärjestelmässä, niin että asiakas on toimija ja tekijä. Asioita opetellaan tekemään konkreettisesti. Monitahoinen ja muotoinen yhteistyö muotoutuu kunkin asiakkaan tarpeen ja verkoston mukaan. Asiakkaan verkostossa voi olla työntekijöitä sosiaalityöstä (aikuissosiaalityö, lastensuojelu tai maahanmuuttajatyö), mielenterveystoimistosta, päihdepalvelusta ja oppilaitoksesta.

Tuetussa asumisessa asumisohjaaja tukee ja ohjaa asiakasta yksilöllisesti niin, että hänen asuminen helpottuu ja onnistuu. Asumisohjaaja toimii työssään niin, että hän tukee asiakkaan osallistumista ja osallisuutta omaan arkeen ja arjen toimintoihin, sosiaalisiin verkostoihin ja yhteiskunnan toimintoihin. Lisäksi asumisohjaaja ohjaa asiakasta erilaisten taloudellisten etuuksien hakemisessa ja laskujen maksussa, mikä lisää hänen taloudellista turvallisuutta. Ohjauksella pyritään asiakkaan toimintakyvyn ja elämänhallinnan ylläpitämiseen, syrjäytymisen ehkäisemiseen ja osallisuuden lisäämiseen. Asumisohjaajat aktivoivat ja tukevat asiakkaan voimavaroja yksilöllisesti. Nämä kaikki ovat sosiaalista kuntoutusta. (Järvikoski 2013, 47.)

Kuntoutus on aina kuntoutujalle oppimis- ja kehitysprosessi. Kuntoutuja pyrkii sopeutumaan uuteen elämäntilanteeseensa ja oppimaan sen edellyttämät tiedot, taidot ja valmiudet, jolloin mukana ovat aina kasvatukselliset elementit. Kasvatuksellisen kuntoutuksen tavoitteena on fyysisen toimintakyvyn, psyykkisen itsenäisyyden ja realistisen minäkuvan sekä sosiaalisten vuorovaikutustaitojen ja kansalaistaitojen kehittyminen kasvatuksen ja kuntoutuksen monialaisin menetelmin, ohjaamalla ja valmentamalla. (Järvikoski 2013, 48.)

Tuetun asumisen ohjaustyössä korostuu psyykkisen itsenäisyyden ja realistisen minäkuvan sekä sosiaalisten vuorovaikutustaitojen ja kansalaistaitojen kehittyminen. Vuorovaikutuksessa ja toiminnassa asumisohjaajan kanssa asiakas peilaa omaa itseään ja toimintaansa missä oma minäkuva hahmottuu sekä kansalaisena että asujana. Hän pääsee toimimaan subjektina ja ilmaisemaan omia mielipiteitään ja omaa tahtoaan. Tuetun asumisen intensiivisessä ohjauksessa asiakkaalle vääjäämättä tulee eteen myös tilanteita, joissa omien tunteiden ilmaisu sekä erilaisista asioista päättäminen ja vastuun kantaminen pääsee kehittymään. Tuetun asumisen asiakkaan asuessa vuokrasopimus pohjaisesti OsNan asunnoissa ohjataan heitä asumisessaan huomioimaan myös muita asukkaita. Asiakasta ohjataan myös muiden toimijoiden toimintoihin, missä he pääsevät harjoittamaan omia ryhmätyö- ja sosiaalisia taitojaan. OsNan tuetun asumisen ohjaustyössä voidaan löytää elementtejä sekä sosiaalisesta että kasvatuksellisesta kuntoutuksesta.

10.2 Kuntouttava asumisohjaus, uusi asumisen sisältöpalvelu

Tutkimuksen tuloksiin ja teoriaan pohjautuen laadittiin Osnalle ehdotelma mahdollisesta uudesta asumisen sisältöpalvelusta, kuntouttavasta asumisohjauksesta.

Kuntouttava asumisohjaus olisi määräaikaista, sopimukseen pohjautuvaa ostopalvelua. Kuntouttava asumisohjaus on tarkoitettu 17–25 (29) – vuotiaille itsenäiseen asumiseen tukea tarvitseville ja asumisessaan kriisiytyneille lastensuojelu- ja lastensuojelun jälkihuoltoasiakkaille sekä kotouttamisen piirissä oleville maahanmuuttaja-

palvelu asiakkaille. Kuntouttavan asumisohjauksen ostajatahona voisi olla Oulun kaupungin sosiaalityö, lastensuojelu ja maahanmuuttajapalvelu.

Kuntouttava asumisohjaus velvoittaa asiakkaalta fyysistä ja psyykkistä toimintakykyä sekä sitoutumista ja motivaatiota. Fyysisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan asiakkaan fyysisiä edellytyksiä eli riittävän hyvää fyysistä kuntoa ja suoriutumista niistä tehtävistä, jotka hänen arjessaan ovat tärkeitä, kuten itsenäinen asuminen ja omien asioiden hoitaminen (Toimintakyvyn ulottuvuudet 2014). Psyykkisellä toimintakyvyllä tarkoitetaan asiakkaan voimavaroja, elämänhallintaa ja psyykkistä hyvinvointia, jotta hän kykenee selviytymään arjen haasteista ja mahdollisista eteen tulevista kriisitilanteista (Toimintakyvyn ulottuvuudet 2014). Psyykkistä toimintakykyä voidaan tukea jo voimassa olevalla mielenterveyspalvelujen asiakkuudella. Motivaatiolla tarkoitetaan halua yrittää itsenäistä asumista tuetussa asumisessa sitoutuen asumisen sääntöihin sekä tarvittavaan tukeen ja ohjaukseen. Nämä seikat selvitetään työntekijän toimesta asiakkuuden alkukartoituksessa.

10.2.1 Kuntoutus ja ohjaus kuntouttavassa asumisohjauksessa

Kuntouttava asumisohjaus on sosiaalista kuntoutusta, josta löytyy kasvatuksellisen kuntoutuksen piirteitä. Kuntouttavan asumisohjauksen sosiaalisen kuntoutuksen määritelmä pohjautuu uuden sosiaalihuoltolain (L1301/2014) kolmannen luvun 17§ määritelmään sosiaalisesta kuntoutuksesta. Kuntouttavassa asumisohjauksessa sosiaalisella kuntoutuksella tarkoitetaan sosiaalityön ja sosiaaliohjauksen keinoin annettavaa tehostettua tukea sosiaalisen toimintakyvyn vahvistamiseksi, syrjäytymisen torjumiseksi ja osallisuuden edistämiseksi. Sosiaalinen toimintakyky käsittää ihmisen kyvyn toimia ja olla sosiaalisessa vuorovaikutuksessa toisten kanssa sekä ihmisen aktiivisena toimijana ja osallistujana yhteisöissä ja yhteiskunnassa (Toimintakyvyn ulottuvuudet 2014). Sosiaalityö kuntouttavaan asumisohjaukseen tulee Oulun kaupungin sosiaalipalveluista sekä sosiaaliohjaus itsenäisen asumisen ja elämänhallinnan tukemiseen, sosiaalisen, kognitiivisen ja psyykkisen toimintakyvyn vahvistamiseen sekä osallisuuden edistämiseen Osnan asumisohjaajilta.

Sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu sosiaalisen toimintakyvyn ja kuntoutustarpeen selvittäminen yhdessä asiakkaan ja hänen verkostonsa kanssa. Ohjaus arkipäivän toiminnoista suoriutumiseen ja elämänhallintaan toteutuu asumisohjaajan ohjauksessa pääsääntöisesti asiakkaan kotona ja hänen arjen toiminnoissa. Ryhmätoiminta ja tuki sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin mahdollistetaan järjestämällä kuntouttavan asumisohjauksen asiakkaille yhteistä toimintaa, mitkä tukevat heidän sosiaalisten, vuorovaikutus- ja ryhmätyötaitojen kehittymistä ja ylläpitoa. Asiakkaille tiedotetaan Oulussa ja Oulun seudulla eri toimijoiden toimintoja, mihin he voivat halutesaan osallistua. Nämä katsotaan kuuluvan muiksi tarvittaviksi sosiaalista kuntoutumista edistäviksi toimenpiteiksi. Kuntoutusneuvonta ja -ohjaus sekä tarvittaessa kuntoutuspalvelujen yhteensovittaminen tehdään yhdessä asiakkaan ja hänen verkostonsa kanssa. Asumisohjaaja voi omassa ohjaustyössään olla edistämässä, tukemassa ja ylläpitämässä asiakkaan kuntoutumista. Hän myös ohjaa asiakasta häntä tukeviin muihin palveluihin, mikäli se katsotaan asiakkaan toiminta- ja työkyvyn sekä itsenäisen selviytymisen kannalta tarpeelliseksi. Tarvittaessa asumisohjaaja voi olla saattamassa asiakasta muihin tarvittaviin palveluihin. Lisäksi asumisohjaaja tukee yhdessä asiakkaan verkoston kanssa sijoittumista työ-, työkokeilu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikkaan sekä pyrkii omalla työskentelyllään ehkäisemään näiden keskeyttämistä.

Kuntouttavassa asumisohjauksessa tulee kasvatuksellisen kuntoutuksen piirteitä esille asumisohjaajan ohjatessa asiakasta konkreettisesti esimerkiksi asumistaidoissa, kuten kodin siistinä pitämisessä. Kasvatuksellisuus korostuu konkreettisesti yhdessä tekemisessä ja tekemisen sanallistamisessa, missä asiakas oppii uutta ja voi soveltaa oppimaansa. Samalla toteutuu vuorovaikutusta, kommunikointia ja ihmissuhteissa toimimista, mitkä voidaan katsoa kuuluvan myös kasvatukselliseen kuntoutukseen. (kts. Järvikoski 2013, 54.)

Ohjaus kuntouttavassa asumisohjauksessa tarkoittaa yhteistoimintaa, jossa edistetään ja tuetaan asiakkaan kuntoutumis-, oppimis-, kasvu- ja ongelmanratkaisuprosesseja sellaisilla tavoilla, että hänen toimijuus vahvistuu (Vehviläinen 2014, 12). Ohjaukseen sisältyy vahvasti psykososiaalinen työ (kts. Hinkka ym. 2006, 23–24). Ohjauksen aikana asiakas oppii itse käsittelemään kokemuksiaan, käyttämään resurssejaan,

ratkaisemaan ongelmiaan ja suuntaamaan oppimistaan. Ohjauksen kuntouttavassa asumisohjauksessa tekee asumisohjaaja joko yksin tai työparin kanssa, riippuen asiakkaan ohjaustarpeesta ja ohjauksen vaativuudesta. Asumisohjaaja tekee kotikäyntiä joko yksin tai työparin kanssa, jolloin asiakkaalle annetaan ohjausta yksilöllisesti. Ohjausta tehdään myös pienryhmille. Ohjaus tapahtuu kasvotusten, puhelimitse ja sähköisen median kautta. Asiakkaille annettava ohjaus on puheen, tekstin ja kuvien avulla erilaisten asioiden esittämistä, keskustelua, tiedottamista, motivointia, rohkaisemista, kuuntelemista, yhdessä tekemistä ja tekemisen sanoittamista, alkuun laittamista ja toimintojen strukturointia eli jäsentämistä. Ohjauksessa käytettäviä konkreettisia työkaluja ovat mm. erilaiset lomakkeet, seinäkalenteri, päivä- ja viikkosuunnitelma, muistilista, asukkaan kodinkansio, kuvat ja internet.

10.2.2 Kuntouttavan asumisohjauksen sisältö

Asumisen sisältöpalvelu kuntouttava asumisohjaus sisältää vuokra-asunnon saannin, määräaikaisen vuokrasopimuksen OsNan asuntoon, yksilöllisen ohjauksen ja tuen kotiin, lähiympäristöön ja virastoasiointiin. Kuntouttavaan asumisohjaukseen sisältyy myös moniammatillinen yhteis- ja verkostotyö asiakkaan verkoston kanssa asiakkaan kuntoutumisen tukemiseksi. Asumisohjaaja tuo oman työpanoksensa ja vuokra-asumiseen liittyvän tietämyksensä asiakkaan kuntoutukseen. Hän kantaa vastuun asiakkaan hyväksi tekemästään työstään. Asumisohjaajan tekemään moniammatilliseen yhteis- ja verkostotyöhön liittyy kiinteästi asiakkaan kuntoutumisen raportointi sovitun mukaisesti.

Kuntouttavan asumisohjauksen sisältö pohjautuu tuetun asumisen olemassa olevaan sisältöön. Kuntouttavan asumisen alussa painottuu käytännön työ. Työhön liittyy käytännön järjestelyjä, kuten muuttojärjestelyt ja perehdytystä vuokra-asumiseen sekä virasto- ja paperiasioiden hoitoa, kuten vuokrasopimuksen ja tukiasumissopimuksen allekirjoitus. Asiakkaalle tehdään myös kuntouttavan asumisen suunnitelma asiakkaan mahdollisten hoidon tarpeista lähtien. Alkuvaiheessa asiakas ja asumisohjaaja perustavat luottamuksellista suhdetta, joka auttaa asiakasta sitoutumaan tuettuun asumiseen. Keskivaiheella painottuu asiakasta voimavaraistava ohjaustyö. Asia-

kasta rohkaistaan ja kannustetaan elämässä eteenpäin. Kuntouttavan asumisen loppuvaiheessa asiakasta kannustetaan itsenäisyyteen voimavaraistavan ohjaustyön avulla. Häntä autetaan löytämään vaihtoehtoja tulevaisuudelle. Omien asioiden ja ongelmien hoitaminen sekä tuki, kuten keskustelut ja läsnä oleminen ovat mukana koko kuntouttavan asumisjakson ajan. Kaikkien vaiheiden aikana arvioidaan ja tarvittaessa asetetaan uusia tavoitteita kuntouttavalle asumiselle. Kuntouttavassa asumisohjauksen ohjaustyössä keskitytään seuraaviin sisältöihin asiakkaan elämässä; asumisen tukeminen, talouden- ja kotitalouden hallinnan tukeminen, työ- tai koulutustilanteentukeminen sekä vapaa-ajan suunnittelun tukeminen.

10.2.3 Kuntouttavan asumisohjauksen prosessi

Kuntouttava asumisohjaus on prosessi. Siinä on selkeä aloitus, keskivaihe ja lopetus. Prosessin aloitus on alkuhaastattelu, mikä tehdään asiakkaan ja verkoston kanssa pääsääntöisesti ennen kuin asiakkaalla on vuokra-asunto tiedossa OsNalta. Alkuvaiheessa asiakkaan ja verkoston kanssa sovitaan asumisen aloittamisesta ja verkostoyhteistyöstä asiakkaan tilanteen ja tarpeen mukaisesti. Alkuvaiheessa käydään läpi myös yleisiä Osnan vuokra-asumiseen ja muuttoon liittyviä asioita sekä motivoidaan ja sitoutetaan asiakasta tuettuun asumiseen. Keskivaiheessa asiakkaan itsenäistä asumista ja selviytymistä tuetaan ja ohjataan niin, että asiakkaan taidot kehittyvät ja vankistuvat. Häntä myös ohjataan hoitamaan omia asioitaan itsenäisemmin ja osallistumaan erilaisiin sosiaalisia taitoja vankistaviin toimintoihin. Ohjaus painottuu vuokra-asumisen taitoihin, taloudenhallintaan, asunnon kunnossapitoon ja siivoukseen ja vapaa-ajantoimintoihin asiakkaan toimintakyky huomioiden. Prosessin loppuvaiheessa varmistetaan, että asiakkaan itsenäinen asuminen onnistuu ja hän selviää itsenäinen erilaisista toiminnoista. Kuntouttava asumisohjaus päätetään sovitusti asiakkaan ja yhteistyöverkoston sopimuksen mukaisesti. Koko prosessin ajan asumisohjaajan työhön kuuluu seuranta mm. asiakkaan psyykkisestä voinnista ja kuntoutumisesta, asiakkaan tukeminen omatoimiseen kauppa-, virasto- ja pankkiasiointiin sekä muuhun elämänhallintaan.

Asiakkuuden alkukartoitus on tärkeää tehdä mahdollisimman laajasti ja hyvin. Alkukartoituksen tavoitteena on saada mahdollisimman laajasti tietoa asiakkaan elämäntilanteesta, taidoista ja tuen tarpeista. Alkukartoituksessa tulee selvittää asiakkaalta ja hänen verkostolta mitkä asiat toimii ja mitkä ei toimi asiakkaan tekemänä. Alkukartoituksen tavoitteena on myös havaita ja tunnistaa mahdolliset lisätuen tarpeet mitä kuntouttavalla asumisohjauksella ei pystytä tukemaan, jolloin asiakas voidaan ohjata tarvittavan lisätuen piiriin. Alkukartoituksessa voisi selvittää asiakkaan asumishistoria ja nykyinen asuminen, sosioekonominen asema (opiskelija, työtön, töissä, eläkkeellä), sosiaaliset suhteet, eri verkostot (lähi ja etä), voimassa olevat asiakkuudet (esim. työ- ja elinkeinotoimisto, mielenterveyspalvelut, päihdepalvelut, lastensuojelu), tulot, luottotiedot, rikostausta, päihdekäyttäytyminen, psyykkinen jaksaminen sekä elämäntavat (esim. liikunta, ravinto, nukkuminen). Listalla voi olla asioita, jotka äkkiseltään luettuna voi tuntua, että niitä ei tarvitse tietää. Kaikki edellä luetellut asiat vaikuttavat ihmisen elämään ja hänen elämäntapaansa. Asumisohjaajan työn ollessa asiakkaan kokonaisvaltaista elämän tukemista on hyvä tietää asiakkaan asioita kokonaisvaltaisesti.

Kuntouttava asumisohjaus on tavoitteellista toimintaa. Tavoitteet tulee asettaa selkeiksi ja konkreettisiksi, jotta ne voidaan mitata. Mitattavissa olevat tavoitteet antavat myös asiakkaalle mahdollisuuden seurata tuetun asumisen vaikutuksia. Vähäinkin tavoitteiden saavuttaminen voi olla oleellinen asiakkaan palkitsemisen ja motiivoinnin väline. (kts. Kivekäs & Kallanranta 2004, 377.) Tavoitteista on hyvä olla valmiita vaihtoehtoja. Tavoitteiden asettamisessa on hyvä huomioida kuntouttavan asumisohjauksen sisällöt; asumisen tukeminen, talouden- ja kotitalouden hallinnan tukeminen, työ- tai koulutustilanteen tukeminen sekä vapaa-ajan suunnittelun tukeminen. Kelan palveluntuottajiltaan edellyttämää GAS-menetelmää voisi käyttää apuna mietittäessä millaisia konkreettiset ja mitattavissa olevat tavoitteet voisivat olla. GAS-menetelmä on asiakaslähtöinen. GAS-menetelmän avulla voidaan tukea asiakasta asettamaan omalle kuntoutumiselle tavoitteet ja saavuttamaan ne. Tavoitteen tunnistaminen perustuu haastatteluun ja asiakkaan tilanteen kokonaisvaltaiseen selvittämiseen. Tavoitteet pohjaavat asiakkaan suunnitelmiin, tarpeisiin ja odotuksiin. Tavoitteiden asettelussa asiakas on aktiivinen osallistuja. Tavoitteiden tulee olla realistisia, riittävän konkreettisia ja mitattavissa olevia. GASn avulla kuvataan selkeitä,

tunnistettavia ja merkityksellisiä muutoksia asiakkaan elämässä. (Autti-Rämö, Vainiemi, Sukula & Louhenperä, 7-8.)

Asiakkaan kuntoutumistavoitteinen toiminta vaatii eri osapuolten yhdessä tekemää suunnitelmaa ja prosessin jatkuvaa arviointia. Kuntoutukseen on hyvä liittää yksilön voimavaroja, toimintakykyä ja hallinnan tunnetta lisääviä sekä ympäristön tarjoamia toimintamahdollisuuksia parantavia toimenpiteitä. (Hupli 2004, 361.) Asiakkaan kuntouttavasta asumisohjauksesta tehdään kirjallinen suunnitelma yhdessä asiakkaan ja hänen verkoston kanssa. Suunnitelmaan kuvataan sanallisesti asiakkaan lähtötilanne, tavoitteet, keinot ja toimenpiteet miten tavoitteisiin päästään, kuntouttavan asumisohjausjakson pituus, montako kertaa viikossa ja montako tuntia kerrallaan ohjaus tapahtuu, mitä ohjaukseen kuuluu, milloin ja miten tavoitteiden saavuttamista arvioidaan, mahdolliset jatkotoimenpiteet sekä prosessissa mukana olevat tahot, henkilöt ja heidän vastuut prosessissa sekä mahdolliset muut asiakkaan tukipalvelut.

Kuntouttava asumisohjaus jakson pituus on hyvä olla riittävän pitkä, jotta on asiakkaan ja asumisohjaajan välille muodostuu luottamuksellinen ohjaussuhde, heillä on aikaa työskennellä, voidaan tehdä arviota ohjauksen vaikutuksesta, tavoitteisiin pääsystä sekä saada konkreettisia tuloksia. Kestoltaan kuntouttavan asumisohjauksen jakso voisi olla 6-10 kk, asiakkaan tilanteesta riippuen. Kuntouttava asumisohjaus on tiivistä, jolloin ohjaukseton määrä viikossa on kahdesta neljään ja ohjaukserän pituus yhdestä tunnista kahteen tuntiin kerta, riippuen asiakkaan tarpeesta. Intensiivisen ja tarpeeksi pitkän tukijakson tavoitteena on, että kuntouttavan asumisohjauksen aikana selviää tarvitseeko asiakas jakson päätyttyä vielä tukea itsenäiseen asumiseen, millaista tukea vai pärjääkö hän jatkossa ilman tukea.

Kuntouttavan asumisohjauksen tuloksellisuutta seurataan ja arvioidaan. Seuranta ja arviointi toteutetaan kuntouttavan asumisohjauksen prosessin kaikissa vaiheissa säännöllisin väliajoin. Seuranta on asiakkaan kuntoutumisen seuranta suhteessa tavoitteisiin ja toimenpiteisiin, jotka on kirjattu kuntouttavan asumisohjauksen suunnitelmaan. Seurannan pohjalta arvioidaan kuntouttavan asumisohjauksen suunnitelmaan kirjattujen toimenpiteiden oikeellisuutta asiakkaalle sekä tavoitteita ja niihin pääsyä. Seuranta toteutetaan tekemällä kirjaukset jokaisesta ohjaukserästä omaan

asiakastietojärjestelmään. Yhdessä OsNan kuntouttavan asumisohjauksen työntekijöiden kanssa on hyvä sopia mitä asioita kirjataan, jolloin seuranta on laadukasta ja yhteismitallista.

Asiakkaan ja moniammatillisen verkoston kanssa tehtävä yhteinen kuntoutuksen tuloksellisuuden arviointi antaa yhteisen kielen ja työvälineen toimijoille ja siten mahdollistaa kuntoutuksen jatkon suunnitteluun yhdessä. Kuntoutus on yhteistyötä kuntoutujan kanssa. (Kivekäs & Kallanranta 2004, 377.) Arviointia tavoitteisiin pääsystä tulee tehdä ainakin sekä asiakas että asumisohjaaja, mutta moniammatillinen arviointi on suotavaa, mikäli se on mahdollista. Asiakkaalle on hyvä tehdä joko paperinen tai sähköinen arviointilomake, mistä hänelle tulee omaan sähköpostiin ilmoitus ja muistutus lomakkeen täyttämistä. Arvioinnin voi tehdä myös yhdessä asumisohjaajan kanssa, mikäli sen tekeminen ei muutoin onnistu. Seurannan ja arvioinnin tulokset on hyvä käydä läpi ensin asiakkaan kanssa ja yhdessä pohtia jatkosuunnitelmaa ohjaukselle. Lisäksi tulokset tulee käydä läpi verkoston kanssa, mihin myös asiakas osallistuu. Verkostotapaamisessa on hyvä tuoda esille yhdessä asiakkaan kanssa mietitty mahdollinen jatkosuunnitelma.

Kuntouttavan asumisohjauksen toteutumista seurataan myös kirjallisten dokumenttien avulla. Dokumentteina voi olla muun muassa alkukartoituslomake, kuntouttavan asumisohjauksen sopimus, kuntouttavan asumisohjauksen suunnitelma, väliraporttilomakkeet ja loppuraporttilomake. Lomakkeet voivat olla sekä manuaalisena että sähköisenä.

Kuntouttavaan asumisohjaukseen on tarkoituksenmukaista laatia prosessikaavio palvelusta ja ohjauksesta, mitkä konkretisoivat sekä asiakkaalle, mihin hän on lähtemässä mukaan että palvelu ostajalle, mitä palvelua ollaan ostamassa. Kuntouttavan asumisohjauksen prosessikaavio helpottaa yhteistyön suunnittelua ja toteuttamista sekä oman organisaation sisällä että palvelun ostajan kanssa. Prosessikaavio antaa myös luotettavuutta ja tasalaatuisuutta OsNan toiminnalle. Ohjauksen prosessikaavio antaa asumisohjaajalle selkeä kuvan omasta työstään, mitä se on ja mitä hänen tulee prosessin aikana tehdä. Prosessikaaviot auttavat asumisohjaajaa hallitsemaan kuntouttavan asumisohjauksen kokonaisuutta ja jäsentämään ohjausprosessia. Se myös

selkeyttää asumisohjaajan vastuuta hänen tekemästään työstä sekä löytämään oman toiminnan kehittämistarpeita. Prosessikaaviot ovat myös hyvä työkalu uuden työntekijän perehdyttämiseen. (Eronen & Karlsson 2007, 56-57; Martinsuo & Blomqvist 2010, 4-5.)

11 POHDINTA

OsNan tuettu asuminen on palvelu, jossa huomioidaan kokonaisvaltaisesti nuoren asukkaan tarpeita, osaamista ja tuen tarvetta. OsNan asumisohjaajat suhtautuvat rakentavasti nuoriin ja nuorten elämään. Heillä on ammatillista kykyä rakentaa vahva ja luottamuksellinen suhde asukkaan kanssa. Asumisohjaajat ovat sitoutuneet tukemaan ja ohjaamaan heikoimmassa asemassa olevia nuoria asumisen ja itsenäistymisen onnistumisessa. Tuettu asuminen on korkea laatuista vuokra-asumisen asiantuntijapalvelua, jolla saadaan hyviä tuloksia. Palvelu on kustannukseltaan alhainen. Palvelu on toimitusvarmaa ja palvelun tuottamiseen käytetään hyvin aikaa, mikä tuo hyödyn asiakkaalle. Tuetun asumisen sisältöpalvelulla on merkitystä yksilölle, yhteiskunnalle ja palveluntuottajalle.

Tutkimustulosten perusteella OsNan tuetun asumisen palvelussa on olemassa runsaasti kuntoutuksen piirteitä, kuten suunnitelmallisuus, tavoitteellisuus, toiminnallisuus, intensiivisyys, kokonaisvaltaisuus, prosessimaisuus sekä toiminnan seuranta ja tavoitteiden toteutumisen arviointi. Myös asumisohjaajien ohjaustyöstä löytyy samoja edellä mainittuja piirteitä. Lisäksi asukkaan kuntoutusta tukee asumisohjaajien ohjaustyön yksilöllisyys, asiakaslähtöisyys, asukkaan osallisuus ja tarvelähtöisyys sekä vuorovaikutus. Kaikki haastateltavat toivat kuitenkin varsin selkeästi esille, että he eivät työssään tee kuntoutusta. Asumisohjaajan ohjaustyö tuetussa asumisessa nähtiin olevan kuntoutusta tukevaa toimintaa. Tuetulla asumisella edistetään ja tuetaan kuntoutumista, luodaan pohjaa kuntoutukselle tai ylläpidetään asukkaan tilannetta sellaisena, että itsenäinen asuminen onnistuu, ainakin tuetusti.

Tutkimusta tehdessäni mietin useaan otteeseen mitä toimintaa voidaan sanoa kuntoutukseksi ja mitä ei. Mikä tekee jostakin toiminnasta kuntoutusta? Perehtyessäni

aiheeseen tuli esille, että, kun eri toimijat määrittelevät tuottavansa kuntoutuspalveluja, on heillä yleensä selkeänä kuntoutuksen määritelmä, mitä se on heidän palvelussaan ja usein myös mille kuntoutuksen osa-alueelle suunnattua. Heillä on kuntoutuksen eri ammattilaisia toteuttamassa kuntoutusta tukien ja ohjaten asiakasta elämässään. Kuntoutuksen palvelusta on kuvattu mm. kenelle se on tarkoitettu, miten siihen hakeudutaan tai päästään, mitä se sisältää, ketkä ovat mukana työskentelyssä ja mihin kyseisellä palvelulla pyritään. Lisäksi kuntoutuspalveluun liittyy, että se on suunnitelmaan pohjautuvaa, yhdessä kuntoutujan kanssa asetettuihin tavoitteisiin pyrkivää sekä seurannan ja arvioinnin alaista toimintaa. Näitä pohtiessani havaitsin, että pääosin nämä tekijät löytyvät OsNan tuetusta asumisesta. OsNan tuetun asumisen tekijöinä, mitkä edistävät ja tukevat kuntoutusta, ovat myös intensiivisyys, toiminnallisuus, asiakkaan osallisuus sekä asiakkaan arkeen ja elinympäristöön tarjottava tuki.

Tuetusta asumisesta nousseet kuntoutuksen piirteet on sisällytetty myös ehdotettuun kuntouttavaan asumisohjaukseen. Tuettuun asumiseen verrattuna kuntouttavan asumisohjauksen ehdotelmassa on tarkemmin määritelty mitä se tarkoittaa, mitä sen termit tarkoittavat. Lisäksi kuntouttavassa asumispalvelussa kiinnitetään huomiota alkuhaastatteluun, konkretisoidaan tavoitteet paremmin mitattaviksi, kiinnitetään huomiota asukkaan tilanteen kehittymiseen konkreettisten tavoitteiden ja seurannan keinoin, palvelu kestäisi pitempään, kotikäyntejä tehtäisiin tiedostetummin parityönä ja palvelu kuvattaisiin selkeäksi prosessiksi prosessikaaviolla. Asumisohjaajien työhön tämä tuo selkeämmän ja määritellyn tavan toimia. Jokainen asumisohjaaja tietää mitä hänen tulee tehdä, miten usein, millä keinoilla ja mitä tuetaan. Tämä ei kuitenkaan poissulje kenenkään asumisohjaajan mahdollisuutta tehdä työtään omalla persoonalla ja kehittää omaa työskentelyään.

OsNan tuetun asumisen ohjaustyö voidaan katsoa olevan avokuntoutusta, mikä tapahtuu kotikäynneillä. Tuettu asumisohjaus on jalkautuvaa ja rinnalla kulkevaa, mikä on tehokasta. Kotiin annettu ja jalkautuva kuntoutus pystytään hyvin liittämään asiakkaan omaan arkeen, jolloin vaikutukset jäävät muutoksen mahdollistajiksi. Näin arkeen voidaan rakentaa pysyvä muutos ja asiakkaan oppimisprosessi. (kts. Monialainen kuntoutus 2015, 17, 20.) Kotikäynnit tuetussa asumisessa ja mahdollisessa

uudessa asumisen sisältöpalvelussa, kuntouttavassa asumisohjauksessa, on hyvä säilyttää, koska se on luonnollinen areena saada kontaktia asiakkaaseen, ei liian virallinen paikka ja päästään helpommin keskustelemaan niistä todellisista aiheista, mihin tukea ja apua tarvitaan. Koti on paikka, jossa ihmisen autonomia on suurimmillaan. Koti on pääsääntöisesti asiakkaalle tuttu ja turvallinen paikka, hänen omaa aluettaan. Hänellä on kotonaan positiivinen valta, ”kenttäetu”, mikä vaikuttaa positiivisesti myös työskentelyyn ja sitoutumiseen. Koti on myös jokaiselle intiimipaikka, jota ei halua jakaa kaikkien kanssa. Tämä voi myös tuoda oman haasteensa tuettuun asumiseen.

Vuonna 2015 pääosin voimaan tulleen uuden sosiaalihuoltolain tavoitteena on edistää sosiaalihuollon yhdenvertaista saatavuutta ja saavutettavuutta tarjoamalla sosiaalipalveluja muiden peruspalvelujen yhteydessä, siirtää sosiaalihuollon painopistettä hyvinvoinnin edistämiseen ja varhaiseen tukeen. Lisäksi lain tavoitteena on vahvistaa asiakaslähtöisyyttä ja kokonaisvaltaisuutta asiakkaan tarpeisiin vastaamiseksi sekä turvata tuen saantia asiakkaan omissa arkiympyröissä. Laki lisää yhteistyötä sosiaalihuollon ja eri toimijoiden (työ-, asunto- ja opetusviranomaisten ja järjestöjen) välillä asiakkaiden hyvinvoinnin edistämiseksi ja ylläpitämiseksi. (Uusi sosiaalihuoltolaki ja siihen liittyvät keskeiset muut lainsäädäntömuutokset 2015.)

Uusi sosiaalihuoltolaki pyrkii ennaltaehkäisevään työhön korvaavan työn sijaan. Lailla pyritään huomioimaan asiakas kokonaisvaltaisesti ja mahdollistamalla tuki asiakkaan omiin arkiympyröihin ja arkeen. Tämä antaa mielestäni hyvän pohjan OsNan toiminnalle. OsNan toiminta on pitkälle ennaltaehkäisevää työtä. Tuetun asumisen sisältöpalvelussa ei kuitenkaan voi aina välttää korjaavan työn otetta, koska osan asukkaiden tilanteista on sen verran kriisiytyneitä tai vaikeita. OsNan tuettu asuminen huomioi asukkaan kokonaisvaltaisesti. Ohjaustyö tehdään pääsääntöisesti asukkaan kotona, hänen arjessa. Uusi sosiaalihuoltolaki nostaa esille sosiaaliohjauksen, mitä OsNan kannattaa tarkentaa ja syventää omassa tuetun asumisen sisältöpalvelussa. Lisäksi samaisessa laissa on määritetty sosiaalinen kuntoutus, mihin OsNan tekemä tuettu asuminen soveltuu hyvin.

Uudessa sosiaalihuoltolaissa sosiaaliseen kuntoutukseen kuuluu myös ryhmätoiminta ja tuki sosiaaliin vuorovaikutussuhteisiin (L30.12.2014/1301). Kuntoutuksessa ryhmässä toimiminen ja työskentely ovat yhä enemmän nouseva ja erinomainen työmenetelmä. Ryhmässä toimiminen saa asiakkaat lähtemään pois kotiympyröistään, jakamaan kokemuksiaan muiden kanssa ja auttaa jaksamaan havaitessaan, ettei ole ainoa samankaltaisten asioiden kanssa kamppaileva. Ryhmässä asiakkaat rakentavat identiteettiään toisten nuorten kanssa toimiessaan ja vertailemalla itseään muihin. (Viitanen & Piirainen 2013, 121.) Ryhmään osallistumalla asiakas voi kokea kuuluvansa johonkin ryhmään, missä häntä ymmärretään ja hän tulee hyväksytyksi sellaisena kuin on. Ryhmässä voi kehittää omia sosiaalisia taitojaan ja saada sosiaalista tukea. (Kantola 2014, 233–234.) Kuntouttavassa asumisohjauksessa ryhmä voisi koostua muutamasta kuntouttavan asumisohjauksen asiakkaasta. Aihe nousisi asukkaiden toiveista, kertomasta tai ohjaajan havainnoimasta tarpeesta. Ryhmäohjauksella voidaan positiivisesti altistaa osallistujia sosiaaliin suhteisiin ja kontakteihin muiden kanssa mikä voi poikia onnistumisia, kuten uusia kaverisuhteita. Ryhmäohjauksessa ja – työskentelyssä on mahdollisuus myös hyödyntää nuorten vertaiskokemusta.

Kartoittaessani aiempia tutkimuksia perehdyin muutamaa tuettuun asumiseen liittyvään tutkimukseen ja löysin samankaltaisuuksia tutkimukseni tuloksiin. Teija Lehtisen (2011, 24) pro gradussa tuotiin esille, että asumisohjaajien työllä on merkittävä vaikutus asukkaan arjen taitojen, voimaantumisen ja aikuisuuteen siirtymän myönteisen kehityksen kannalta. Lehtinen kuvasi asumisohjaajien työn olevan informaalista kasvatusta. Informaalilla kasvatuksella hän tarkoittaa väljästi kontrolloitua kasvatusta, jossa on hyvin väljät menetelmäkäsitykset. Menetelmiä ovat vuorovaikutustilanteiden löytäminen ja hyödyntäminen nuorten kanssa. Käytetyt menetelmät vaihtelevat nuoren, ohjaajan ja tilanteen mukaan. Toimintamuotona on toiminnallisuus yhdessä tehden ja keskustellen, jolloin kasvatusta toteutuu.

Asumisohjaajien tuetun asumisen ohjaustyössä on havaittavissa selkeitä kuntoutuksen piirteitä. Heidän työstään löytyy myös kasvatuksellisia piirteitä, mitkä tulevat selkeimmin esiin konkreettisesti yhdessä tekemisessä, esimerkiksi ohjatessa asukasta kodinhoidollisissa asioissa. Toisaalta on haastava erottaa mikä asumisohjaajana tuetun asumisen ohjaustyössä on selkeästi kasvattavaa ja mikä kuntouttavaa. Kun ihmi-

nen kasvatuksen seurauksena oppii jotain uutta, niin se lisää hänen toimintakykyään ja selviytymistä arjentoiminnoissa, mikä puolestaan voidaan myös katsoa olevan ihmisen kuntoutusta, edellyttäen, että työ on suunnitelmallista, tavoitteellista, intensiivistä, pitkäjänteistä sekä seurannassa olevaa ja tavoitteiden saavuttamista arvioidaan. Samoja piirteitä edellytetään myös kasvatukselta. Rajanveto kuntoutuksen ja kasvatuksen välillä tuetun asumisen ohjaustyössä on varmasti osaltaan riippuvainen siitä, kuka rajan vetää ja mistä näkökulmasta asiaa katsoo.

Raportissa *Asuntoja ja tukea asunnottomille* (2005, 7) on kuvattu asunnottomille tarkoitettuja useaa erilaista tuetun asumisen toimintamallia ja -kokeilua. Raportissa tarkasteltiin mm. seuraavia kysymyksiä; millaisia toimintamalleja ja hyviä käytäntöjä asunnottomien asuttamisessa ja tukipalvelujen/kuntoutuksen järjestämisessä oli ja kenelle ne oli tarkoitettu. Lisäksi arvioitiin, toimintamallien ja – kokeilujen onnistumista ja onnistumisen edellytyksiä sekä epäonnistumisia ja toiminnan kehittämistä. Yksi kuvattu tuetun asumisen toimintamalli oli A-klinikkasäätiön toteuttama. A-klinikkasäätiön tuetun asumisen palvelu kohdentui päihdeongelma- ja – kuntoutuja-asiakkaisiin, joiden elämäntilanne oli jo kriisissä.

Säätiön asumisen tukemistyössä työntekijät kuvasivat tekevänsä työtä asiakkaan päihdeongelman parantamiseksi, elämäntilanteen lisäämiseksi sekä asumisen onnistumiseksi. Työ sisälsi asiakkaan henkisestä hyvinvoinnista huolehtimista sekä konkreettista asuntoon ja asumiseen liittyvien asioiden hoitamista. Henkiseen työhön kuului asiakkaan psyykkisen hyvinvoinnin, kuten päihteiden käytön hallinnan ja elämäntilanteen parantaminen sekä uusien ongelmanratkaisukeinojen löytäminen yhdessä asiakkaan kanssa. Konkreettiseen tukityöhön kuului asiakkaiden auttaminen monissa asumiseen liittyvissä käytännön asioissa. Henkistä hyvinvointia tukeva työ ja käytännön työ nivoutuvat tiiviisti yhteen tukien toisiaan asiakkaan koko elämäntilanteen parantamisessa. (Manninen & Tuori 2005, 16.)

Säätiön asumisen tukemisen työntekijät myös kuvasivat työssään innostavan, kannustavan, motivoivan ja yrittävän parantaa asiakkaan uskoa itseensä ja omiin voimavaroihinsa. Asiakasta kannustettiin ongelmien ratkaisuihin ja motivoitiin tulevaisuuden suunnitelmien kanssa. Nämä tarkoittivat asiakkaan tukemista voimavaroiltaan

sesti. Työssään työntekijät olivat usein asiakkaan saatavilla sekä kuuntelivat asiakasta, mitkä nähtiin erittäin merkitykselliseksi asiakkaan tilanteen paranemisen kannalta. Työntekijä myös asettivat sääntöjä, opastivat asiakasta, puuttuivat ei-toivottuun käyttäytymiseen ja toimintaan sekä hillitsivät niitä. Tällöin työntekijällä oli ohjaava ote asiakkaaseen. (Manninen ym. 2005, 17.) Voimavara- ja lähtöisyys, asumisohjaajan läsnäolo kuuntelevana aikuisena ja ohjaava työtapana näyttöä hyvin vahvana Osnan tuetussa asumisohjauksessa.

Arvioitaessa säätöön asumispalvelua oli palveluiden sujumisen kannalta tärkeää työntekijän ja asiakkaan kohtaaminen sekä yhteinen työskentely palvelulle asetettujen ehtojen mukaisesti. Toiminnan lähtökohtana oli asiakaslähtöisyys, jossa asiakkaiden tuen tarve otetaan yksilöllisesti huomioon. Ensiarvoisen tärkeäksi koettiin luottamus asiakkaan ja työntekijän välillä, jolloin asiakas sitoutui paremmin tuettuun asumiseen. Työskentelyssä oli havaittu, että luottamusta ja sitoutumista prosessiin tukee valmisteluvaihe, jossa asiakas ja työntekijä ovat yhteistyössä jo ennen asumisjakson alkamista. Työn onnistumisen edellytyksinä työntekijät pitävät myös toimivia verkostoja. Verkostojen tulee lähteä asiakkaiden tarpeista ja niiden täytyy olla asiakkaan elämäntilanteen kannalta mielekkäitä. Raportissa todetaan A-klinikkasäätöön asumispalveluiden luonteen muodostuneen kuntouttavaksi ja korjaavaksi. (Manninen ym. 2005, 25–26.) A-klinikkasäätöön tuetun asumisen toiminnasta tehdyssä arvioissa tulee esille monia samoja piirteitä ja tekijöitä kuin Osnan tuetun asumisen palvelusta. Eri-tyisesti asiakaslähtöisyys ja yksilöllisyys korostuvat myös Osnan tuetussa asumisessa. Muutama asumisohjaaja nosti esille myös luottamuksen asiakkaan ja heidän välillä. Luottamus tuki asiakkaan sitoutumista saamaansa palveluun. Verkostotyön merkitystä tuetun asumisen prosessissa painotettiin kaikkien asumisohjaajien taholta.

Kartoittaessani aiempia tutkimuksia ja niiden tuloksia sain jonkin verran hyvää vertailupohjaa oman tutkimukseni luotettavuuden ja onnistumisen arviointiin. Vaikka aiempia tutkimuksia ei olekaan kuin muutama, niin samansuuntaisten ja osittain samanlaisten tutkimustulosten saaminen vahvistivat kokemustani tutkimukseni onnistumisesta ja kerätyn aineiston oikeellisuudesta. Toki useamman tutkimuksen ja niiden tulosten kartoittamisesta olisin voinut saada myös toisenlaista näkemystä omaan

tutkimukseeni, mikä olisi voinut muuttaa käsitystäni tutkimukseni luotettavuudesta ja onnistumisesta.

Kokonaisuudessaan tutkimuksen tekeminen on ollut haasteellista, opettavaista ja vaatinut pitkäjänteistä otetta. Yksin tutkijan roolissa oleminen avaa paljon mahdollisuuksia, mutta myös tuo mukanaan vastuuta. Vastuullisuus tutkijana mietitytti itseäni erityisesti analyysi- ja tulosten kirjoittamisen vaiheessa. Tutkijana minun tulee tuoda esille tutkittavien näkemyksiä eikä omia oletuksiani. Lisäksi, kun haastatteluja analysoidessani ja tuloksia kirjoittaessani taustalla vaikutti kirjoitettu viitekehys. Haastateltavien näkemysten esille nostaminen vaati minulta todella keskittymistä ja panostamista tulosten kirjoittamisen vaiheeseen, että en harhautuisi teorian ja omien näkemysten polulle.

Tutkimuksen haastatteluissa pyydettiin haastateltavia kertomaan millaisena he näkivät tuetun asumisen ohjaajan työroolin tulevaisuudessa OsNalla. Vastauksista kävi ilmi, että haastateltavalla oli erilainen käsitys termistä työrooli. Vastauksissa kuvastui heidän ymmärtävän työroolin työtehtävinä. Tämä osoittaa, että kysymys työroolista ei ollut selkeä, mikä olisi voitu havaita ja selvittää tekemällä esihaastattelu ennen varsinaisten haastattelujen suorittamista. Aineistonkeruun aikataulu oli kuitenkin sen verran tiukka, että esihaastatteluun ei ollut mahdollisuutta. Tämä heikentää tutkimuksen ja tulosten onnistumista.

Tutkimuksen ja tulosten onnistumiseen voi heikentävästi vaikuttaa myös tutkijan vähäinen tutkimuksellinen haastattelukokemus. Vähäisen haastattelukokemuksen omaavana tutkijana havaitsin haastattelutaitoni ja rohkeuden toimia haastattelijana kehittyvän mitä useamman haastattelun tein. Ensimmäiset haastateltava joutui varsin tiiviiseen teemahaastattelurungon mukaiseen kysymystulvaan, kun taas viimeisinä olleet haastateltavat saivat osakseen myös syventäviä kysymyksiä, mitkä kumpusivat heidän vastauksista. Muutoin haastattelutilanteessa kaikkia haastateltavia kohdeltiin asianmukaisesti ja hyviä tutkimuksen toimintatapoja noudattaen.

Omana tavoitteena opinnäytetyön tekemisessä oli oma ammatillinen kasvu, osaamisen vahvistuminen ja syventäminen tulevana kuntoutusohjaajana. Tämän aiheen

valinta opinnäytetyökseni vahvistaa ja syventää omaa tietoa kuntoutuksesta ja ohjauksesta. Lisäksi aihe antaa minulle lisätietoa tuetun asumisen sisältöpalvelusta mistä koen oleva minulle hyötyä omassa työssäni. Opinnäytetyön tekeminen toimeksiantona mahdollistaa hankkia lisää taitoja ja toimintatapoja toimia yhteistyössä erilaisten toimijoiden kanssa asiakkaan elämäntilanteen parantamiseksi. Lisäksi tämän opinnäytetyön tekeminen lisää ymmärrystäni moniammatillisen ja asiakaslähtöisen työskentelyn perusteista, mitä voin hyödyntää työssäni. Tutkimuksen tekeminen on kehittänyt minua tiedon haussa, tekstin tuottamisessa ja opettanut perkaamaan tietoa laajasta tietomäärästä. Lisäksi koen oppineeni prosessinomaisuutta tehdessäni tutkimusta ja näin ollen olen saanut hitusen lisää kärsivällisyyttä sietää keskeneräisyyttä.

LÄHTEET

Ala-Kauhaluoma, M., Henriksson, M. & Saarinen, T. 2013. Kolmas sektori kuntoutuksen toimijana. Teoksessa Kuntoutus muuttuu – entä kuntoutusjärjestelmä. Toim. U. Ashorn, I. Autti-Rämö, J. Lehto & M. Rajavaara. Tampere: Kelan tutkimusosasto. Teemakirja 11, 92–110.

Ammatillinen kuntoutus. 2014. N.d. Kuntoutusportin sivustolla. Viitattu 25.12.2014. [Http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusjarjestelma/ammattillinen_kuntoutus/](http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusjarjestelma/ammattillinen_kuntoutus/).

Asumisen sisältöpalvelut 2013. Toimintaraportti. Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry.

Asumista ja kuntoutusta. Mielensterveyskuntoutujien asumispalveluja koskeva kehittämissuositus. 2007. Helsinki; Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2007:13.

Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Toim. R. Hynynen. Helsinki: Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 745.

Autti-Rämö, I., Vainiemi, K., Sukula, S. & Louhenperä, A. GAS-menetelmä. Käsikirja. Versio 2. Kela.

Eronen, S. & Karlsson, J. 2007. Matkalla kohti mielensterveyskuntoutujan asumispalveluprosessin yleistä mallia. Kuntoutus 1, 54–58.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. 4. p. Tampere: Vastapaino.

Forss, P. & Vatula-Pimiä, M.-L. 2014. Sosiaalinen turva ja hyvinvointi. 5.p., uud.p. Helsinki: Edita.

Granfelt, R. & Hynynen, R. 2005. Johtopäätöksiä. Teoksessa Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Toim. R. Hynynen. Helsinki: Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. Suomen ympäristö 745, 159–163.

Hinkka, T., Koivisto, J. & Haverinen, R. 2006. Kartoittava kirjallisuuskatsaus sosiaalisen kuntoutuksen työmuodoista ja niiden vaikutuksista. Helsinki; Stakes Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus. Raportteja 12/2006.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. Tutki ja kirjoita 15–16.p. Hämeenlinna: Kariston kirjapaino.

- Hupli, V. 2004. Moniongelmainen potilas. Teoksessa Toimintakyky. Arviointi ja kliininen käyttö. Toim. E. Matikainen, T. Aro, A. Huunan-Seppälä, J. Kivekäs, S. Kujala & S. Tola. Jyväskylä: Duodecim, 359–363.
- Järvikoski, A. 2013. Monimuotoinen kuntoutus ja sen käsitteet. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:43.
- Järvikoski, A. & Härkäpää, K. 2011. Kuntoutuksen perusteet. 5. p., uud. p. Helsinki: WSOYpro OY.
- Järvikoski, A. & Karjalainen, V. 2008. Kuntoutus monitieteisenä ja – alaisena prosessina. Teoksessa Kuntoutus. 2.painos. Toim. P. Rissanen, T. Kallanranta ja A. Suikkanen. Helsinki: Duodecim, 80–93.
- Kananen, J. 2014. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. Miten kirjoitan kvalitatiivisen opinnäytetyön vaihe vaiheelta. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisu 176. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu
- Kananen, J. 2008. KVALI. Kvalitatiivisen tutkimuksen teoria ja käytänteet. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 93. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulu.
- Kananoja, A. 2012. Sosiaalinen kuntoutus ja sosiaalihuollon uudistuksen suunta. Kuntoutus 4, 35–40.
- Kantola, S. 2014. Vertaisryhmätyö sopeutumismuutoksessa. Teoksessa Sopeutumismuutos. Suomalaisen kuntoutuksen oivallus. Toim. H. Streng. Raha-automaattiyhdistys, 227–250.
- Karjalainen, V. 2012. Yksilöllistymiskehitys muuttaa kuntoutusta – mutta miten? Teoksessa Kuntoutus kanssamme: Ihmisen toimijuuden tukeminen. 7. lisäpainos. Toim. V. Karjalainen ja I. Vilkkumaa. Tampere: Stakes Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 11–25.
- Karppinen, J. 2011. Asumisen sisältöpalveluilla varmistetaan asumisen onnistuminen. Teoksessa Oma koti etsimässä. Nuorten asuminen 2010. Toim. T. Kupari. Helsinki: Edita. Ympäristöministeriö. Suomen ympäristö 1/2011, 83–88.
- Kasvatuksellinen kuntoutus. N.d. Kuntoutusportin sivustolla. Viitattu 25.12.2014. [Http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusjarjestelma/kasvatuksellinen_kuntoutus/](http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusjarjestelma/kasvatuksellinen_kuntoutus/).
- Kivekäs, J. & Kallanranta, T. 2004. Toimintakyky ja kuntoutus. Teoksessa Toimintakyky. Arviointi ja kliininen käyttö. Toim. E. Matikainen, T. Aro, A. Huunan-Seppälä, J. Kivekäs, S. Kujala & S. Tola. Jyväskylä: Duodecim, 374–379.
- Kuntoutusselonteko 2002: Valtioneuvoston selonteko eduskunnalle. 2002. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2002:6.

L30.12.2014/1301. Sosiaalihuoltolaki. Viitattu 8.4.2015. Valtion säädöstietopankki Finlex. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301#L1P3>.

Lappeteläinen, H. 2015. Toiminnanjohtaja. Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry. Sähköposti 10.4.2015.

Lehtinen, T. 2011. Siirtymä kohti aikuisuutta. Itsenäistyminen tuetussa asumismuodossa. Pro gradu –tutkielma. Tampereen yliopisto, yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö, nuorisotyön ja –tutkimuksen maisteriopinnot. Viitattu 8.4.2015. <https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/82446/gradu04963.pdf?sequence=1>.

Lehtonen, L. & Salonen, J. 2008. Asunnottomuuden monet kasvot. Suomen ympäristö 3/2008. Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. Helsinki: Edita.

Lääkinnällinen kuntoutus. 2013. N.d. Kuntoutusportin sivustolla. Viitattu 25.12.2014. <http://www.kuntoutusportti.fi/portal/fi/kuntoutus/kuntoutusjarjestelma/toimintakykykuntoutus/>.

Manninen, M. & Tuori, T. 2005. A-klinikkasäätiön tuettu asuminen. Teoksessa Asuntoja ja tukea asunnottomille. Arviointi tuetun asumisen toimintamalleista. Toim. R. Hynynen. Suomen ympäristö 745. Ympäristöministeriö. Asunto- ja rakennusosasto. Helsinki: Ympäristöministeriö, 9-26.

Martinsuo, M. & Blomqvist, M. 2010. Prosessien mallintaminen osana toiminnan kehittämistä. Tampere: Tampereen teknillinen yliopisto. Teknis-taloudellinen tiedekunta. Opetusmoniste 2.

Monialainen kuntoutus. Tilannekatsaus. 2015. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2015:18.

NAL laatukäsikirja. Päivätty 7.9.2011. Kopio osiosta Tuettu asuminen.

Nikander, P. 2010. Laadullisten aineistojen litterointi, kääntäminen ja validiteetti. Teoksessa Haastattelun analyysi. Toim. J. Ruusuvaori, P. Nikander ja M. Hyvärinen. Tampere: Vastapaino, 432–445.

OsNan palvelukuvaus.

OsNa ry:n ohjauspalvelut; Omavalvontasuunnitelma. 2013. Omavalvonta yksityisissä sosiaalipalveluissa. Oulunseudun Nuorisoasuntoyhdistys ry.

Paatero, H., Lehmijoki, P., Kivekäs, J. & Ståhl, T. 2008. Kuntoutusjärjestelmä. Teoksessa Kuntoutus. 2.painos. Toim. P. Rissanen, T. Kallanranta ja A. Suikkanen. Helsinki: Duodecim, 31–62.

Ruusuvaori, J. 2010. Litteroijan muistilista. Teoksessa Haastattelun analyysi. Toim. J. Ruusuvaori, P. Nikander ja M. Hyvärinen. Tampere: Vastapaino, 424–431.

Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. Aineisto- ja teorialähtöisyys. Kvali-MOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietovarasto. Viitattu 10.2.2015.

[Http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html](http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/kvali/L2_3_2_3.html).

Street, C. 2014. Children and young people's views of counselling: improving the tools to gather outcomes. Youth access to information, advice and counselling. Viitattu 10.4.2015.

[Http://www.youthaccess.org.uk/uploads/documents/Children_and_Young_Peoples_view_on_Counselling-_March_2014_1.pdf](http://www.youthaccess.org.uk/uploads/documents/Children_and_Young_Peoples_view_on_Counselling-_March_2014_1.pdf).

Toimintakyvyn ulottuvuudet. 2014. N.d. Toimintakyky, 30.11.2014. Viitattu 25.4.2015. [Https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakykyon/toimintakyvyn-ulottuvuudet](https://www.thl.fi/fi/web/toimintakyky/mita-toimintakykyon/toimintakyvyn-ulottuvuudet).

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. 6. p., uud.p. Helsinki: Tammi.

Uusi sosiaalihuoltolaki ja siihen liittyvät keskeiset muut lainsäädäntömuutokset. 2015. N.d. Kuntainfo 4/2015, 1.4.2015. Viitattu 10.4.2015.

[Http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1906451](http://www.stm.fi/tiedotteet/kuntainfot/kuntainfo/-/view/1906451).

Vehviläinen, S. 2014. Ohjaustyön opas. Yhteistyössä kohti toimijuutta. Helsinki: Gaudemus Oy.

Viitanen, E. & Piirainen, A. 2013. Kuntoutuksen palvelujärjestelmä kuntoutujan näkökulmasta. Teoksessa Kuntoutus muuttuu – entä kuntoutusjärjestelmä. Toim. U. Ashorn, I. Autti-Rämö, J. Lehto & M. Rajavaara. Tampere: Kelan tutkimusosasto. Teemakirja 11, 112–126.

Vänskä, K., Laitinen-Väänänen, S., Kettunen, S. & Mäkelä, J. 2011. Onnistuuko ohjaus? Sosiaali- ja terveysalan ohjaustyössä kehittyminen. Helsinki: Edita.

LIITTEET

Liite 1. Saatekirje haastattelusta

Hei!

Olet osallistumassa työnantajallesi Oulunseudun nuorisoasuntoyhdistys ry:lle tekemääni tutkimukseen. Tuleva tutkimus ja haastattelu liittyvät opinnäytetyöhöni, minäkä tavoitteena on selvittää Oulunseudun nuorisoasuntoyhdistys ry:n asumisohjaajien näkemyksiä tuetun asumisen ohjaustyön kuntoutuksellisuudesta ja kuvata kuntouttavan asumisohjauksen sisältö tuetun asumisen ohjaustyössä.

Tuleva sinulle tekemäni teemahaastattelu on luottamuksellinen. Haastattelun tulen nauhoittamaan, jotta voin hyödyntää sinulta saamaani tärkeää tietoa tuloksiin. Tallenteen tulen litteroimaan eli kirjoittamaan puheen sanasta sanaan. Haastattelun tallenteet (nauhoitettu haastattelu ja litterointi) tulen hävittämään tutkimuksen raportin valmistumisen jälkeen. Tutkimuksessa tulen tuloksia käsittelemään täysin anonymisti eli haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa tutkimuksen tekoa tai raportointia. Tutkimuksen raportissa saatan käyttää suoria lainauksia haastatteluista.

Tulen soittamaan kullekin haastateltavalle haastattelupäivänä, jotta pääsen sisälle haastattelupaikkaan.

Yhteistyöterveisin,

Katri Pajuluoto,
kuntoutusohjaajaopiskelija

Liite 2. Haastattelulupa

Haastattelulupa

Olen Katri Pajuluoto ja teen Jyväskylän ammattikorkeakoulun kuntoutuksen ohjaaja (AMK) opintoihini liittyvää opinnäytetyötä Oulunseudun nuorisoasuntoyhdistys ry:lle. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää Oulunseudun nuorisoasuntoyhdistys ry:n asumisohjaajien näkemyksiä tuetun asumisen ohjaustyön kuntoutuksellisuudesta ja mitä kuntouttava asumisohjaus voisi olla tuetun asumisen ohjaustyössä Oulunseudun nuorisoasuntoyhdistys ry:llä. Jyväskylän ammattikorkeakoulusta opinnäytetyötäni ohjaa Mari Niinivirta.

Tutkimusaineisto kerätään haastattelemalla 5 asumisohjaajaa. Haastattelu on luotamuksellinen ja se tullaan nauhoittamaan. Tallenteet tullaan litteroimaan eli kirjoittamaan puhe sanasta sanaan. Haastattelun tallenteet (nauhoitettu haastattelu ja litterointi) tullaan hävittämään tutkimuksen raportin valmistumisen jälkeen. Tutkimuksessa tuloksia tullaan käsittelemään täysin anonymisti eli haastateltavien henkilöllisyys ei paljastu missään vaiheessa tutkimuksen tekoa tai raportointia. Tutkimuksen raportissa saatetaan käyttää suoria lainauksia haastatteluista siten, ettei niistä ole tunnistettavissa haastateltava. Opinnäytetyö julkaistaan Jyväskylän ammattikorkeakoulun käyttämässä Theseus tietokannassa.

Suostun siihen että haastattelu tallennetaan äänitteenä ja haastattelua käytetään materiaalina edellä kuvatussa opinnäytetyössä.

Näitä lupia on allekirjoitettu kaksi kappaletta, toinen haastateltavalle ja toinen haastattelijalle.

Paikka ja päiväys

Allekirjoitus ja nimenselvennys

Liite 3. Teemahaastattelukysymykset

Teemahaastattelukysymykset

Taustatiedot:

Mikä koulutus sinulla on?

Minkä aikaa olet työskennellyt OsNalla tuetun asumisen ohjaajana?

Tuettu asuminen:

Mitä tuettu asuminen tarkoittaa sinulle yleensä?

Mitä tuettu asuminen tarkoittaa OsNalla?

Mitä tuettu asuminen tarkoittaa sinun työssäsi asumisohjaajana?

Mikä on sinun tehtäväsi ohjaajana tuetussa asumisessa?

Mitkä tekijät vaikuttavat tekemääsi tuettuun asumiseen?

Ohjaustyö:

Mitä ohjaus tarkoittaa sinulle yleensä?

Mitä ohjaus tarkoittaa tuetussa asumisessa OsNalla?

Mitä ohjaus tarkoittaa sinun työssäsi asumisohjaajana tuetussa asumisessa?

Mitä ohjaukseen liittyviä asioita huomioit omassa ohjaustyössäsi tuetun asumisen asiakkaiden kohdalla?

Millaisia ohjaus- ja työmenetelmiä sinulla on käytössä tuetun asumisen ohjaustyössä?

Kuntoutus:

Mitä kuntoutus tarkoittaa sinulle yleensä?

Mitä kuntoutus tarkoittaa tuetussa asumisessa OsNalla?

Mitä kuntoutus tarkoittaa sinun tuetun asumisen ohjaustyössäsi?

Mitä kuntoutukseen liittyviä asioita huomioit omassa ohjaustyössäsi tuetun asumisen asiakkaiden kohdalla?

Mitä kuntoutusmenetelmiä sinulla on käytössäsi tuetun asumisen ohjaustyössä?

Tulevaisuus:

Millaisena näet tuetun asumisen ohjaajan työroolin OsNassa tulevaisuudessa? Onko sitä tarve kehittää?

Mitä säilytettävää OsNa:n tuetussa asumisessa on nyt?

Mitä säilytettävää tuetun asumisen ohjaustyössä on nyt?

Mitä kuntouttava asumisohjaus voisi olla OsNa:n tuetun asumisen ohjaustyössä?

Millainen voisi olla tuetun asumisen ohjaajan työrooli kuntouttavassa asumisohjauksessa?

Lopuksi:

Olenko unohtanut kysyä jotain oleellista tähän aiheeseen liittyen? Onko kysymyksistä unohtunut jotain oleellista?

Mitä haluaisit vielä sanoa tähän aiheeseen liittyen?